

KINNITATUD

Rakvere Ametkooli direktori 16.10.2025
käskkirjaga nr 4-1/25/386



ÕPILASTE KIRJALIKE TÖÖDE

KOOSTAMISE JUHEND

Rakvere 2025

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. ÕPILASTE KIRJALIKE TÖÖDE LIIGID	6
1.1 Essee.....	6
1.2 Referaat	6
1.3 Õpimapp	7
1.4 Õpilasuurimus	8
1.5 Praktiline töö	8
1.6 Praktikaaruanne	9
2. ÕPILASUURIMUSE JA PRAKTILISE TÖÖ LÄBIVIIMINE	10
3. ÕPILASUURIMUSELE KEHTIVAD ÜLDTUNNUSTATUD NÕUDED.....	12
4. ÕPILASUURIMUSE OLEMUS JA ÜLESEHITUS	14
4.1 Õpilasuurimuse ülesehitus.....	14
4.2 Õpilasuurimuse sissejuhatus	15
4.3 Töö teoreetiline osa	16
4.4 Uurimistöö metoodika.....	16
4.5 Tulemused	17
4.6 Arutelu.....	17
4.7 Uurimistöö kokkuvõte.....	17
4.8 Võõrkeelne resümee	18
4.9 Kasutatud allikad.....	18
4.10 Lisad	18
5. PRAKTILISE TÖÖ OLEMUS JA KIRJALIKU OSA ÜLESEHITUS	19
5.1 Praktilise töö kirjaliku osa ülesehitus.....	19
5.2 Praktilise töö sissejuhatus.....	20
5.3 Praktilise töö teoreetiline taust	20
5.4 Praktilise töö tööprotsessi kirjeldus ja analüüs	20

5.5	Praktilise töö kokkuvõte.....	21
5.6	Võõrkeelne resümee	21
5.7	Kasutatud allikad.....	21
5.8	Lisad praktilisele tööle	21
6.	KIRJALIKE TÖÖDE VORMISTAMINE	23
6.1	Üldised nõuded kirjalike tööde vormistamisel.....	23
6.2	Tiitellehe vormistamine.....	24
6.3	Sisukorra vormistamine.....	25
6.4	Pealkirjade vormistamine	25
6.5	Tabelite ja jooniste vormistamine	26
6.6	Tsiteerimine ja refereerimine	27
6.6.1	Tekstisisene viitamine	29
6.7	Kasutatud allikate loetelu vormistamine	30
6.8	Töö keel ja stiil.....	30
6.9	Slaidiesitluse koostamine	31
7.	ÕPILASUURIMUSE JA PRAKTILISE TÖÖ RETSENSEERIMINE, KAITSMINE ja HINDAMINE.....	33
7.1	Õpilasuurimuse ja praktilise töö retsenseerimine	33
7.2	Õpilasuurimuse ja praktilise töö kaitsmine	33
7.3	Õpilasuurimuse ja praktilise töö hindamine.....	34
	LISAD.....	37
	Lisa 1. Õpilasuurimuse / praktilise töö projekt	37
	Lisa 2. Tiitellehe näidis	38
	Lisa 3. Kasutatud allikate loetelu viitekirjed ja viitamine	39
	Lisa 4. Õpilasuurimuse ja praktilise töö retsensiooni juhend.....	43
	Lisa 5. Õpilasuurimuse hindamise kriteeriumid retsenseerimisel.....	45
	Lisa 6. Praktilise töö hindamise kriteeriumid retsenseerimisel.....	49

Lisa 7. Juhendaja hinnang tööle	53
KASUTATUD ALLIKAD	55

SISSEJUHATUS

Käesolevas juhendis esitatakse nõuded õpilaste kirjalike tööde koostamiseks ja vormistamiseks Rakvere Ametikoolis. Juhendi koostamisel on aluseks võetud seadusandlusest tulenevad juhised, Viimsi Gümnaasiumi, Tallinna ja Tartu Ülikooli vastavad juhendid.

Kirjalike tööde koostamine on oluline osa õppeprotsessist, arendades õpilaste analüüsi-, probleemilahenduse- ja eneseväljendusoskust. Erinevat liiki kirjalikud tööd aitavad süvendada teadmisi, arendada iseseisvat mõtlemist ning õpetavad kasutama usaldusväärseid allikaid.

Käesolev juhend annab õppijale selged suunised, kuidas kirjalikke töid korrektselt koostada. Juhend käsitleb erinevate kirjalike tööde ülesehitust, viitamisreegleid ja vormistusnõudeid.

Rakvere Ametikoolis õpilaste poolt koostatud kirjalikud tööd tuleb vormistada lähtudes käesoleva juhendi nõuetest. Sõltumata töö liigist on korrektne vormistus ja sisuline selgus õpilaste kirjalike tööde olulised osad. Nõuetekohaselt vormistatud töö näitab õppija teadmisi ja oskust esitada oma mõtteid loogiliselt ja korrektselt.

1. ÕPILASTE KIRJALIKE TÖÖDE LIIGID

Õpilase kirjalik töö on õpilase kirjalik iseseisev töö, mis enamasti koostatakse õpetaja või juhendaja suunamisel ja juhendamisel. Õpilaste koostatud kirjalikud tööd on essee, referaat, õpimapp, õpilasuurimus, praktiline töö, praktika aruanne jms.

1.1 Essee

Essee on vabas vormis arutlev tekst etteantud teemal, mis kajastab autori argumenteeritud arvamust ning võimaldab näidata oma teemakohaseid teadmisi, arutlus-, analüüsi- ja argumenteerimisoskust. Essees, milles kasutatakse teiste autorite mõtteid, tuleb need tekstis selgelt eristada ning viidata korrektsetelt allikatele.

Essee võib olla erineva mahuga (pikkuse määrab üldjuhul õpetaja), kuid selle olulisteks osadeks on sissejuhatus, teema arendus ehk põhiosa ja kokkuvõte, vajaduse korral tuleb lisada kasutatud allikate loetelu. Sissejuhatuses tuleb esitada teema või probleem ning tuua välja, miks see teema on oluline ning millistele aspektidele keskendutakse. Essee põhiosa jagatakse lõikudeks, kus iga lõik keskendub ühele ideele, mida tuleb argumenteeritult toetada. Põhiosa koosneb vähemalt kolmest lõigust, milles on esitatud autori poolt välja toodud argumendid koos näidete ja tõestusega ning võimalike vastuväidetega. Kokkuvõttes esitatakse peamine järeldus või väljendatakse oma lõplikku seisukohta. Autor kordab essee põhiteemat ja võtab kokku esitatud argumendid, toob välja järeldused ja võimaliku lahenduse ning võib esitada mõtte edasiseks aruteluks.

Essee puhul hinnatakse üldiselt essee sisu vastavust teemale, essee loogilist ülesehitust, korrektset sõnastust ja stiili, oma arvamuse põhjendamist asjakohaste näidetega ning teksti nõuetekohast vormistust.

1.2 Referaat

Referaat on töö, milles õpilane esitab ülevaate teatud probleemist või teemast. Referaadi koostamisel tugineb õpilane üldjuhul kirjalikele allikatele: raamatutele, kogumikele, artiklitele. Referaadi koostamise eesmärk on arendada õppijas oskust kasutada erialast kirjandust ning väljendada end teaduslikus keeles.

Referaadi koostamine algab allikate otsimise ja materjalide kogumisega, millele järgneb materjali hindamine, läbitöötamine ja korrastamine. Referaadi puhul on oluline tuua välja eri

autorite seisukohtade esitus ja võrdlus. Referaadis tuleb algmaterjali tekst edasi anda oma sõnadega, kuid algmaterjali sisu muutmata.

Referaat koosneb tiitellehest, sisukorrast, sissejuhatusest, töö põhiosast, kokkuvõttest, kasutatud allikate loetelust ja lisadest (vajadusel). Sissejuhatus peab andma ülevaate, miks teemat käsitletakse ning miks see teema on oluline, ja selgitama töö eesmärki. Lisaks tuleb välja tuua, milliseid allikaid on kasutatud ning kuidas on töö üles ehitatud. Töö põhiosas esitatakse iga teema detailsemalt eraldi alapeatükkidena. Põhiosa kirjutamisel tuleb esitada teemaga seotud faktid ja analüüsida refereeritavaid allikaid, tuginedes vaid teaduslikele ja muudele usaldusväärsetele allikatele. Referaadi koostamisel on oluline kinni pidada refereerimise, tsiteerimise ja viitamise nõuetest. Kokkuvõttes võetakse esitatud materjal lühidalt kokku, korratatakse põhiteemasid ja tuuakse välja peamised järeldused.

Referaadi puhul hinnatakse üldiselt tuginemist asjakohastele ja usaldusväärsetele allikatele; seostatud ja terviklikku, loogilise ülesehitusega põhisisu; selget ja loogilist argumenteerimist ning korrektset vormistust ja viitamist.

1.3 Õpimapp

Õpimapp ehk portfoolio on iseseisev töö, kuhu õppija koondab enda õpingute jooksul tehtud kirjalikud ja praktilised tööd. Õpimapi koostamise eesmärk on suunata õppijat oma tööd eesmärgistama, planeerima ja analüüsima ning koguma ja säilitama õppetöö jaoks vajalikku infot, et seda vajadusel edaspidi õpingute kestel kasutada.

Õpimapi vorm sõltub selle eesmärgist: töömappi paigutatakse kogu materjal, mida õppijal õpingute jooksul õpiülesandeid täites koguneb; näidismappi valib õppija tehtud tööde hulgast parimad; õppija arengumappi koondatakse pikema perioodi jooksul tööd, mille põhjal on kõige parem hinnata õppija arengut ning temaatilisse mappi võib lisada ühe temaatikaga seotud materjale. Õpimapi osadeks võivad olla kodutööd, kirjalikud tööd, esseed, artiklite kokkuvõtted, eneseanalüüsid, kogutud lisamaterjalid, idee- ja mõttekaardid, fotod, joonistused jms.

Õpimapp koosneb tiitellehest, sisukorrast, sissejuhatusest, õpimapi põhiosast ehk kogutud materjalidest, eneseanalüüsist ning kokkuvõttest. Sissejuhatus annab ülevaate, milleks õpimapp on koostatud ja kuidas see on üles ehitatud. Õpimapi põhiosas on õppija kogutud tööd, mida võib järjestada kronoloogiliselt, teemade kaupa või tööde tüübi järgi.

Eneseanalüüs aitab õppijal hinnata oma teadmisi, oskusi ja arengukohti. Eneseanalüüsi käigus vastab õpilane järgmistele küsimustele: Mida ma õppisin? Mis õnnestus hästi? Mis valmistas raskusi? Kuidas ma sellega toime tulin? Mida ma tahaksin järgmisel korral paremini teha?

Õpimapi hindamise aluseks on materjalide maht, sisu aktuaalsus, süsteemsus ja loogilisus, õpilase koostatud eneseanalüüs ning mapi vormistus lähtuvalt loetavuse ja käesolevas juhendis esitatud vormistamise nõuetest. Täpsema juhendi õpimapi sisu ja hindamiskriteeriumite osas teeb vastava aine õpetaja.

1.4 Õpilasuurimus

Õpilasuurimus (uurimistöö) on õpilase või õpilaste poolt õppekava raames koostatud teadusliku töö nõudeid järgiv kirjalik töö, mille eesmärgiks on õpilase loova eneseväljenduse, koostöö ja iseseisvalt töötamise oskuse arendamine. Õpilasuurimus keskendub konkreetse uurimisprobleemi lahendamisele, mille käigus õppija põhjendab probleemi valikut, annab ülevaate uurimuse taustast, püstitab uurimisküsimused, põhjendab metoodika valikut, kajastab andmeid ja tõendusmaterjali kogumist, esitab tulemused, tulemuste analüüsi, järeldused ja kokkuvõtte, kasutatud allikate loetelu ning resümee eesti ja võõrkeeles. Õpilasuurimus kajastab õpilase uurimistulemusi ja seisukohti ning ei piirdu üksnes refereerimisega. (Õpilasuurimuse ja praktilise töö ettevalmistamise ning hindamise tingimused ja kord, 2013)

1.5 Praktiline töö

Praktiline töö on õpilase või õpilaste õppekava raames loodud teos, õpilasfirma, tehnoloogiline lahendus, õppematerjal või projekt ja selle kirjalik kokkuvõte. Kirjalik kokkuvõte koosneb refereeritavast ülevaatest, mis avab töö tausta, lähtealused ja eesmärgid, ning töö protsessi kirjeldusest ja analüüsist, milles kirjeldatakse töö kontseptuaalset lahendust, tööprotsessi ja töö tulemust. (Õpilasuurimuse ja praktilise töö ettevalmistamise ning hindamise tingimused ja kord, 2013) Praktilise töö vormistus sarnaneb uurimistööga, kuid töö põhirõhk on suunatud praktilisele väljundile.

Praktiline töö hõlmab erinevaid võimalusi ja vorme:

- Loomingulised tööd: etenduse lavastamine, kontserdikava ettevalmistamine ja selle esitamine; kirjandus- või kunstiteose, filmi, heliteose, fotoseeria, tarbeesemete valmistamine vms.
- Projektid: ülekoolilise ürituse, konverentsi, konkursi, kontserdi, näituse, õppekäigu vm korraldamine (ettevalmistamine ja läbiviimine).

- Õppematerjalide koostamine: eksami/olümpiaadi kordamisülesannete kogumiku koostamine; veebipõhise õppekeskkonna loomine; õppevahendite valmistamine (muusikainstrumendid, geomeetriliste kujundite mudelite komplekt, näitlikud tabelid jm).
- Tehnoloogiliste lahenduste väljatöötamine, nt arvutiprogramm, arvutimäng jms.
- Õpilafirma: toote või teenuse idee leidmine, äriplaani koostamine, õpilafirma loomine, tegutsemine ja juhtimine; toote müük või teenuse osutamine; raamatupidamine; õpilafirma lõpetamine, lõpparuande koostamine; õpilafirma esitlus hindamiskomisjonile.

1.6 Praktikaaruanne

Praktikaaruanne on õppeprotsessi analüüsiks ja hindamiseks koostatud aruanne, mille õpilane esitab üldjuhul praktikat kokkuvõtvaks hindamiseks. Praktikaperioodi lõppedes vormistab õppija vastavalt juhendile praktikaaruande. Praktika üldine korraldus on kirjeldatud Rakvere Ametikooli õppekorralduseeskirjas (vt [Rakvere Ametikooli õppekorralduseeskiri](#)). Lähtuvalt õppekavast võivad aruande vormides esineda erinevused.

2. ÕPILASUURIMUSE JA PRAKTIILISE TÖÖ LÄBIVIIMINE

2.1 Töö koostamise põhietapid

Õpilasuurimuse ja praktilise töö ettevalmistamine hõlmab endas töö kavandamist, läbiviimist ja kirjalikku vormistamist. Õpilasuurimisel või praktilisel tööl võib olla üks või mitu õpilasautorit, kelle panus töösse on selgelt näidatud ja eristatav.

Õpilasuurimuse või praktilise töö koostamine koosneb üldjuhul järgmistest etappidest:

- teema ja juhendaja valimine, probleemi püstitamine ja eesmärgi sõnastamine, juhendajaga kokkulepete sõlmimine;
- töö kavandamine, õpilasuurimuse või praktilise töö projekti koostamine (vt [Lisa 1](#)), selle digiallkirjastamine juhendajaga ja esitamine;
- allikate läbitöötamine, töö refereeriva osa koostamine lähtudes uurimistöö temaatikast;
- õpilasuurimuse (sh uurimuse metoodika) ettevalmistamine, praktilise tööga seotud tegevuste elluviimine ja töö protsessi kirjeldamine;
- uurimuse läbiviimine ja tulemuste kokkuvõtte, praktilise töö valmimine;
- töö nõuetekohane vormistamine ja esitamine retsenseerimiseks;
- kaitskõne ja esitluse koostamine;
- töö kaitsmine ja tagasisidestamine.

2.2 Õpilasuurimuse ja praktilise töö juhendamine

Õpilasuurimuse ja praktilise töö koostamine on juhendatud protsess. Õpilasuurimuse või praktilise töö vastutav juhendaja on kooli töötaja. Lisaks kooli töötajale võib kaasata juhendaja väljastpoolt kooli.

Õpilane võib teha töö iseseisvalt, paaris- või rühmatööna, paaris- ja rühmatöö puhul tuleb iga õppija panus selgelt näidata ja eristada.

Töö tegemist on soovitatav alustada koostöös juhendajaga probleemi/eesmärgi püstitamise, ülesannete formuleerimise ja töö tegemise ajakava koostamisega, mis vormistatakse õpilasuurimuse või praktilise töö projektina (vt [Lisa 1](#)). Töö eesmärk peab andma selge ettekujutuse sellest, millist uurimisprobleemi soovitakse lahendada või praktilist tulemust saavutada.

Õpilasuurimuse ja praktilise töö autori/koostaja roll:

- ✓ valib oma soovidest ja võimetest lähtuva teema;
- ✓ koostab koostöös juhendajaga tegevuskava, sh ajakava;
- ✓ peab kinni ajalistest kokkulepetest ja tähtaegadest;
- ✓ suhtleb regulaarselt juhendajaga töö valmimise protsessis;
- ✓ vastutab töö sisu, kvaliteedi ja selles esitatud andmete õigsuse eest;
- ✓ esitab ja kaitseb töö vastavalt juhendile.

Juhendaja roll õpilasuurimuse ja praktilise töö koostamisel:

- ✓ toetab õpilast töö eesmärgi püstitamisel ja töö ülesehituse kavandamisel;
- ✓ annab suuna teemakohaste allikate otsimiseks;
- ✓ jälgib töö vastavust sisulistele ja vormilistele nõuetele;
- ✓ toetab õpilast regulaarselt kogu töö valmimise jooksul ning tagasisidestab tema tööprotsessi;
- ✓ lubab töö kaitsmisele ning hindab kaitsmisele lubatud töö valmimise protsessi.

Õpilasuurimuse ja praktilise töö teema valikul ja juhendamisel on soovitatav silmas pidada:

- ✓ aktuaalsust, originaalsust ja väärtust;
- ✓ vastavust töö koostaja võimetele;
- ✓ võimalusi materjali kättesaamiseks ja töö tegemiseks;
- ✓ teema konkreetsust ja piiritletust;
- ✓ varasemaid uuringuid ja võimalusi teemat edasi arendada järgmistes töödes.

3. ÕPILASUURIMUSELE KEHTIVAD ÜLDTUNNUSTATUD NÕUDED

Õpilasuurimus on autori iseseisev töö, mis peab sisaldama teadustöödele kehtivaid üldtunnustatud kriteeriume, milleks on:

- Uudsus ja aktuaalsus – teadustöö tähtsamaiks peetav kriteerium tähendab, et iga töö peab sisaldama midagi uut ja esmakordset, mida varasemates töödes pole esitatud.
- Objektiivsus – autor peab käsitletavasse teemasse suhtuma võimalikult erapooletult, tegema järeldusi vastavalt kogutud andmestikule ja mitte laskma end mõjutada üldlevinud arusaamadest, kui need pole kooskõlas saadud tulemustega.
- Tõestatavus – kõik esitatud väited peavad olema argumenteeritud ja toetuma faktidele. Subjektiivseid arvamusi ei saa esitada teaduslike väidetena.
- Kontrollitavus – arvutus- ja arutluskäigud tuleb esitada kujul, mis võimaldavad töö lugejal saadud tulemusi kontrollida. Teiste autorite esitatud seisukohad peavad olema viidatud nii täpselt, et neid võiks vajaduse korral leida algallikatest.
- Täpsus – nõutav on nii kvalitatiivne kui ka kvantitatiivne täpsus. Kvalitatiivse täpsuse all mõistetakse eeskätt terminoloogilist täpsust. Iga kasutatava termini sisu tuleb korrektselt ja täpselt määratleda. Kvalitatiivne täpsus tähendab ka arutluste loogilist, selget ja ühetähenduslikku esitust. Kvantitatiivne täpsus tähendab andmete ja arvutuste täpsust.
- Süsteemsus – teaduslikuks saab pidada ainult niisugust käsitlust, milles eri väited ja argumendid on ühendatud üheks vastuoludeta tervikuks ehk süsteemiks.
- Selgus – töö tuleb üles ehitada ja kirja panna nii, et sisu oleks üheselt arusaadav. Kõik vajalikud mõisted on vaja defineerida ja kasutada neid alati samas tähenduses. Hoiduda tuleb uute terminite väljamõtlemisest seal, kus need on juba olemas. Selgus tähendab ka ülesehituse otstarbekust (nii lihtsalt kui võimalik), arutluse loogilisust ja ratsionaalsust, sõnastuse täpsust ja selgust.
- Kriitilisus – olemasolevaid seisukohi tuleb vaadelda kriitiliselt. Nende hulgas võib olla meelevaldseid järeldusi, tõestamata ja puudulikult tõestatud väiteid, oletusi, mida pakutakse tõe pähe jne. Ka enda seisukohtade suhtes peab olema kriitiline („Mulle tundub”, „ma arvan” ei ole teaduslikud argumendid).

Õpilasuurimuse koostamisel tuleb teadustööle kohaselt järgida vastavust eetikanõuetele. Teadustöö kavandamisel tuleb hinnata teadustöö kasulikke ja kahjulikke mõjusid, mis võivad osaks saada mistahes uurimisega seotud osapoolle. (Tartu Ülikooli eetikakeskus, 2023)

Teadustööd kirjutades tuleb järgida järgmisi põhimõtteid:

- Uuringusse kaasatud isikute osalemine on vabatahtlik, igal uuritaval on õigus selles mitte osaleda või loobuda uuringus osalemisest. Uuritavate isikute anonüümsus peab olema tagatud.
- Tagatud on uuringus osalevate isikute privaatsus ja heaolu, tuleb hoiduda uuritavate kahjustamisest pärast teadustöös osalemise lõppu. Kuna uuringu mõju on selles osalevatele isikutele paratamatu, tuleb tagada, et see ei põhjustaks osalejatele kahju, sh. füüsilist, vaimset, kõlbelist, materiaalist. Uuritavatelt küsitakse nõusolekut uuringus osalemiseks ning tagatakse, et nõusolek on teadlik ja vabatahtlik. Alaealiste puhul tuleb nõusolek uuringus osalemiseks küsida lisaks osalejale ka tema vanematelt.
- Uuritavaid teavitatakse, mis on teadustöö eesmärgid, ning kuidas andmeid kogutakse, säilitatakse ning kasutatakse.
- Kogutakse ainult neid andmeid ja nii palju andmeid, kui on uurimistöös vaja. Inimestelt kogutud andmed peavad olema turvaliselt hoiustatud ning isikustatud andmeid peaks säilitama võimalikult lühikest aega. Uuritavate isikute personaalsete andmete, fotode, videosalvestuste, joonistuste jm materjali avaldamiseks peab olema vastava isiku nõusolek.
- Andmeid ei võltsita, ei täiendata meelevaldselt ega mõelda välja.
- Toetudes erinevatele kirjandusallikatele jm materjalidele, peab kasutatud allikatele alati viitama. Võimalusel viidatakse algallikale ning välditakse kaudset viitamist, st viitamist allikale läbi teise allika kaudu. (Tartu Ülikooli eetikakeskus, 2023)

4. ÕPILASUURIMUSE OLEMUS JA ÜLESEHITUS

Õpilasuurimus on õpilase või õpilaste koostatud teadusliku töö nõudeid järgiv kirjalik töö, milles õpilane põhjendab probleemi valikut, annab ülevaate uurimuse taustast, püstitab uurimisküsimused, põhjendab meetodi valikut, kajastab andmeid ja tõendusmaterjali kogumist, kirjeldab tulemusi ning esitab tulemuste analüüsi, järeldused ja kokkuvõtte, kasutatud allikate loetelu ning resümee eesti ja võõrkeeles. (Õpilasuurimuse ja praktilise töö ettevalmistamise ning hindamise tingimused ja kord, 2013)

4.1 Õpilasuurimuse ülesehitus

Õpilasuurimus on kirjalik aruanne, mis vormistatakse kindla struktuuri ehk ülesehitusega, see peab kajastama õpilase uurimistulemusi, seisukohti ja järeldusi ning ei piirdu üksnes refereerimisega.

Õpilase uurimistöö struktuur koosneb teoreetilisest ja uurimuslikust/praktilisest osast.

Üldjuhul on õpilasuurimus üles ehitatud järgnevalt:

- Tiitelleht
- Sisukord
- Kasutatud lühendite loetelu (vajadusel)
- Sissejuhatus
- Töö teoreetiline osa
- Metoodika
- Tulemused
- Arutelu
- Kokkuvõte
- Resümee eesti ja võõrkeeles
- Kasutatud allikad
- Lisad (vajadusel)

Töö algab tiitellehega, mille jaoks kehtib kindel tiitellehe vorm (vt [Lisa 2](#)). Sellele järgneb sisukord, mis on ranges vastavuses töös kasutatud pealkirjade, alajaotuste järjenumbritega ja leheküljenumbritega (vt [käesoleva juhendi sisukorda](#)).

Lühendid tuuakse eraldi välja vaid juhul, kui töös esineb rohkelt mõisteid, mis võib muuta töö raskesti jälgitavaks ja mõistetavaks. Lühendite ja sümbolite loetelu koos selgitusega esitatakse tähestikulises järjekorras.

Õpilasuurimuse maht (nummerdatud peatükid) on vähemalt 10-15 trükitud lehekülge (lisaks tiitelleht, sisukord, kasutatud kirjandus ja lisad). Sissejuhatuse ja kokkuvõtte pikkuseks on 1-1,5 lehekülge.

4.2 Õpilasuurimuse sissejuhatus

Uurimistöö sissejuhatus on põhiteksti peatükk, kus tuuakse välja:

- uurimisprobleem ja selle laiem tausta kirjeldus, mis näitab teema aktuaalsust ja olulisust ning annab selgituse, miks autor peab vajalikuks teemat laiemalt uurida;
- töö eesmärk (millise teadmiseni tahetakse uurimistöö käigus jõuda ja milline on uuritav sihtrühm);
- uurimisküsimused või hüpoteesid (mida soovitakse tööga tõestada või ümber lükata);
- uurimisülesanded;
- töö ülesehituse ja meetodite selgitus;
- peamiste allikate tutvustus;
- mitme autoriga töö puhul iga autori panus.

Uurimistöö tausta avamisel tuleb korrektselt viidates tugineda varasematele uurimustele ja allikatele ja tuua välja, kuidas varasemalt on teemat käsitletud ja uuritud, vajadusel tuuakse välja põhjused, miks antud teema vajab täiendavat uurimist (nt uurimisvaldkond on muutunud või ei ole seda piisavalt uuritud).

Eesmärgi saavutamiseks ja konkretiseerimiseks esitatakse uurimisküsimused või hüpoteesid ehk oletused/väited, mida tahetakse tõestada. Uurimisküsimused sobivad nii kvalitatiivse kui kvantitatiivse uurimuse puhul, hüpoteesid püstitatakse vaid kvantitatiivses uurimuses.

Uurimisküsimuste sõnastamisel seotakse need uurimisprobleemi kirjeldusega ning jälgitakse, et neile leiab uurija vastused oma uurimuses, mitte töö teoreetilises osas. Uurimisküsimusi võib töös olla 2-3 ning nende sõnastuses tuleb vältida kas-küsimusi. Hüpoteesid peavad olema põhjendatud, võttes aluseks varasemad uuringud. Hüpoteese paikapidavust testitakse uuringu raames kogutud andmete põhjal.

Sissejuhatuses võib vajadusel sõnastada uurimisülesanded, mis annavad ülevaate eesmärgini jõudmise etappidest. Mitme autoriga töö puhul tuuakse sissejuhatuses lühidalt välja iga autori panus, kuid täpsem selgitus antakse metoodika osas protseduuri kirjelduse juures.

Sissejuhatus valmib tavaliselt töö vormistamisel viimasena ning see annab lugejale ülevaate tööst. Õpilasuurimuse sissejuhatus peaks mahtuma kuni kahele leheküljele, sissejuhatust ei nummerdata. Sissejuhatuse lõpus võib avaldada tänu neile, kes autorit töö koostamisel juhendasid ja abistasid.

4.3 Töö teoreetiline osa

Uurimistöö teoreetilises osas antakse ülevaade olulisematest varasematest uuringutest ja teoreetilistest seisukohtadest, et anda uurimusliku osa mõistmiseks vajalik taustainformatsioon. Teoreetilise ülevaate puhul tuleb silmas pidada, et taustainformatsioon pärineks usaldusväärsest allikast ning oleks otseselt seotud uuritava probleemiga ja püstitatud uurimisküsimuste ja/või hüpoteesidega. Teoreetiline ülevaade peab katma töös esinevad teemad ning ühe teoreetilise osa peatükis või alapeatükis kasutatakse vähemalt 2-3 erinevat allikat. Kirjanduse ülevaates toodud faktid peavad olema korrektselt viidatud (vt [Lisa 3](#)).

4.4 Uurimistöö metoodika

Uurimistöö metoodika peatüki eesmärk on kirjeldada täpselt ja läbipaistvalt, kuidas uurimistöös andmeid koguti, analüüsiti, ja milliseid meetodeid kasutati uurimisküsimustele vastuste leidmiseks. Töö metoodika osa jagatakse alapeatükkideks, milles antakse ülevaade:

- uurimisstrateegiast (kas tegemist on kvalitatiivse, kvantitatiivse või kombineeritud (segameetod) lähenemisega);
- andmekogumismeetodist ehk uurimisinstrumentidest (nt ankeetküsimustik, intervjuu, vaatlus jm) ja selle sobivusest uurimisküsimustele vastamiseks või hüpoteeside tõestamiseks;
- valimist ja/või uurimisobjektist (uuritavad isikud, nähtused, materjalid, andmed, allikad jne), valimiga uurimuse puhul selgitatakse valimi moodustamise põhimõtteid ning katse- ja/või mõõteseadmete puhul esitatakse nende täpne kirjeldus;
- andmeanalüüsi meetodist - kuidas andmeid analüüsiti, nt sisuanalüüsivaliku põhjendus, usaldusväärsus ning sobivus uurimisküsimustele vastamiseks või hüpoteeside tõestamiseks.

Uurimistöö metoodika peatükk peaks hõlmama selgitust, kuidas tagati uurimistöö usaldusväärsus ja objektiivsus, nt osalejate nõusolek, anonüümsus, andmete hoidmine jms. Uurimisinstrument esitatakse üldjuhul töö lisades.

4.5 Tulemused

Uurimistöö tulemuste peatükis esitatakse lühike ja kirjeldav ülevaade andmetest ja andmete analüüsist. Tulemuste esitamisel lähtutakse sissejuhatuses esitatud uurimisküsimustest ja/või hüpoteesidest. Vajadusel võib peatüki jaotada alapeatükkideks, kus esitatakse andmete analüüsist tulenevad konkreetsed uurimistulemused. Vastuse peavad saama kõik uurimisküsimused. Lähtudes andmete olemusest, kasutatakse nende esitamiseks tabeleid ja jooniseid. Tabelitele ja jooniste juurde tuleb lisada viide vastavale kohale tekstis.

4.6 Arutelu

Töö teoreetilise ja uurimusliku osa arutelu seostatakse saadud uurimistulemused teoreetilises ülevaates kirjeldatuga. Antakse ülevaade, millised vastused uurimisküsimusele saadi või kas hüpoteesid said kinnitust või mitte. Tuuakse välja, millised on erinevused või sarnasused käesolevas töös saadud tulemuste ja teoreetilises ülevaates esitatu vahel ning pakutakse leitud erinevustele/sarnasustele põhjendusi või selgitusi. Tuuakse välja järeldused ja üldistused ning arutletakse nende kehtivuse üle. Näidatakse, kus ja kuidas tulemusi rakendada saab, samuti esitatakse edasise uurimuse suunad. Tulemused ja arutelu võib esitada ka ühes peatükis.

4.7 Uurimistöö kokkuvõte

Kokkuvõttes antakse vastus sissejuhatuses püstitatud probleemile. Kokkuvõte või järeldus sisaldab uurimuse konkreetseid tulemusi, tõestusi või tõstatatud hüpoteesi ümberlükkamist. Samuti kirjeldatakse ka tekkinud ja edaspidi uurimist vajavaid probleeme. Sissejuhatus ja kokkuvõte peavad moodustama loogilise terviku. Kokkuvõtte pikkus võiks olla üks lehekülg.

Kokkuvõte algab lühikese kirjeldusega, kuidas sissejuhatuses püstitatud probleemi uuriti. Seejärel võetakse saadud tulemused sissejuhatuse sõnastatud eesmärkide kaupa kokku ning tuuakse välja olulised järeldused. Järeldustest selgub, kuidas on lahendatud töö sissejuhatuses formuleeritud ülesanded, milliste tulemusteni jõuti, kas püstitatud hüpoteesid leidsid kinnitust või need kummutati.

Kokkuvõttes esitab töö autor seisukohad ja lahendused olukorra parandamiseks uuritavas valdkonnas, välja võib tuua edaspidi lahendamist vajavad probleemid. Kokkuvõttes kirjeldatu

on eelnevalt töös käsitletu, tekstis varem esitamata andmeid ja järeldusi välja ei tooda ning kokkuvõtte ei sisalda viiteid tekstile ega allikatele.

Sissejuhatus ja kokkuvõtte on esitatud nii, et kõrvalseisja saaks neid lugedes ülevaate töö probleemidest, üldisest käigust ja tulemustest põhiteksti lugemata.

4.8 Võõrkeelne resümee

Resümee on töö võõrkeelne lühikokkuvõtte. Võõrkeelne ülevaade peab andma ammendava ja põhjaliku ülevaate kogu töö sisust. Resümee algab töö tõlgitud pealkirjaga ja selles tuuakse välja töö eesmärgid, nendeni jõudmise metoodika ning kokkuvõttest töö tulemused ja järeldused. Resümee soovituslik maht ei tohiks ületada ühte lehekülge.

4.9 Kasutatud allikad

Kasutatud allikateks loetakse teiste autorite materjale, mida on vaja uurimistöö tausta kirjeldamiseks ning oma järelduste ja seisukohtade võrdlemiseks. Kasutatud allikateks võivad olla raamatud, ajakirjandusartiklid, fotod, filmid, kirjad, ajalooürikud jne. Kasutatud allikate põhjal koostatakse tähestikulises järjekorras autorite või nende puudumisel trükiste pealkirjade esimeste sõnade järgi kasutatud allikate loetelu, mis sisaldab ainult töös viidatud materjale. Viidete järgi on võimalik töös esitatut kontrollida.

Kasutatud allikate vormistamisel tuleb järgida nõudeid, mis on esitatud käesolevas juhendis (vt käesoleva juhendi [kasutatud allikate loetelu](#)).

4.10 Lisad

Kui tekib vajadus lisada töösse materjali, mis põhiteksti ei mahtunud, paigutatakse see kasutatud allikate loetelu järele. Lisadeks on materjalid, mis täiendavad põhiteksti, kuid mille sidumine sellega pole otseselt vajalik. Näiteks paigutatakse lisadesse suuremahulised arvandmed, joonised, tabelid, pildid jne, tekstis olevate jooniste aluseks olnud tabelid ja kasutatud metoodiliste vahendite näidised. Lisadele tuleb tekstis viidata, need tuleb nummerdada ja pealkirjastada. Iga lisa algab uult lehelt, lisade pealkirjad esitatakse sisukorras (vt käesoleva juhendi [LISAD](#)).

5. PRAKTILISE TÖÖ OLEMUS JA KIRJALIKU OSA ÜLESEHITUS

Praktiline töö on õpilase või õpilaste poolt õppekava raames loodud teos, õpilasfirma, tehnoloogiline lahendus, õppematerjal või projekt ja selle kirjalik kokkuvõte. Kirjalik kokkuvõte avab praktilise töö tausta, lähtealused ja eesmärgid ning kirjeldab kontseptuaalset lahendust, töö aktuaalsust, tööprotsessi ja töö tulemust. Kooli õppekavas võib piiritleda, milliseid praktilisi töid selles koolis ette valmistada saab.

5.1 Praktilise töö kirjaliku osa ülesehitus

Praktilise töö vormide rohkuse tõttu ei ole tööle seatud väga täpseid nõudeid. Koostöös juhendajaga tuleb töö iseloomust lähtudes leida kõige sobivamad lahendused.

Praktilise töö kirjalik osa sisaldab töö ideed, eesmärki, tausta, tööprotsessi kirjeldust ning tulemuste analüüsi. Töö vormistatakse kindlas järjekorras esitatud osade kaupa.

Reeglina on praktilise töö kirjalik osa ülesehitatud järgnevalt:

- Tiitelleht
- Sisukord
- Sissejuhatus
- Töö teoreetiline taust
- Tööprotsessi kirjeldus ja analüüs
- Kokkuvõte
- Resümee eesti - ja võõrkeeles
- Kasutatud allikad
- Lisad (vajadusel)

Töö autoril on koostöös juhendajaga õigus töö ülesehitust muuta, kui see on töö seisukohast otstarbekas. Praktilise töö tegemise käigus valmiva kirjaliku osa maht on vähemalt 8-10 trükitud lehekülge (lisaks tiitelleht, sisukord, kasutatud kirjandus ja lisad). Sissejuhatus ja kokkuvõtte pikkus on 1-1,5 lehekülge.

Töö algab tiitellehega, mille jaoks kehtib kindel tiitellehe vorm (vt [Lisa 2](#)). Sellele järgneb sisukord, mis on ranges vastavuses töös kasutatud pealkirjade, alajaotuste järjenumbritega ja leheküljenumbritega (vt [käesoleva juhendi sisukorda](#)).

5.2 Praktilise töö sissejuhatus

Praktilise töö sissejuhatuses tuuakse välja:

- praktilise töö idee ja vorm;
- töö teostamise vajalikkust, töö olulisust ja väärtuslikkust kindlatele sihtgruppidele;
- töö eesmärk;
- töö alaosadeks jaotamise põhimõtteid ja sisuülevaade;
- mitme autoriga töö puhul iga autori panus.

Töö eesmärk sõnastatakse soovitud tulemuse või seisundina. Kirjeldatakse töö eesmärgi saavutamiseks läbitavaid etappe ja ülesandeid. Soovitavalt on töös ka alaesmärgid, nt mida soovitakse töö tegemise käigus ise õppida ja milliseid omadusi endas arendada.

Sissejuhatus lõpus võib avaldada tänu neile, kes autorit töö koostamisel juhendasid ja abistasid.

5.3 Praktilise töö teoreetiline taust

Töö teoreetiline taust annab ülevaate varasematest sarnastest töödest, mis loovad praktilise töö sisuliseks mõistmiseks vajaliku taustainformatsiooni, sisaldades ülevaadet uuritava probleemiga seotud varem ilmunud allikatest. Referatiivses osas esitatud faktid ja seisukohad peavad olema korrektselt viidatud. Viitamise vormistamise nõuded on toodud käesoleva juhendis.

Teoreetilise ülevaate puhul tuleb silmas pidada, et taustainformatsioon pärineks usaldusväärsest ja ajakohasest allikast, seostuks otseselt töö sisu ja käsitletavate mõistete selgitusega, esitatut on tööprotsessi mõistmiseks piisavalt ning varasemaid töid ja kirjandusallikaid on käsitletud selgelt ja seostatult.

5.4 Praktilise töö tööprotsessi kirjeldus ja analüüs

Selles peatükis kirjeldatakse, millal, kuidas ja milliste vahenditega töö valmis. Esitatakse töö valmimise etapid, kasutatud materjalid, tehnilised vahendid ning eelarve (kui on rahalisi väljaminekuid). Kirjeldatakse esilekerkinud probleeme ning lahendusi. Tööprotsessi kohta esitatakse ajakohast pildi ja/või videomaterjali, ideekavandeid jms., et anda ülevaade töö kulgemisest erinevates etappides.

Mitme autoriga töö puhul tuuakse selgelt välja rühmatöö toimimise põhimõtted ja praktika ning kirjeldatakse selgelt iga autori panust.

Lisaks analüüsitakse eesmärgist ja tööprotsessist lähtudes töö tulemust ja iseenda kogemust. Kirjeldatakse töö väärtuslikkust/kasulikkust teistele ja/või selle rakendamisvõimalusi. Eneseanalüüsi osas tuuakse välja õnnestumised ja ebaõnnestumised, mida õpiti tööprotsessi käigus ning kuidas hinnatakse tulemust tervikuna.

5.5 Praktilise töö kokkuvõte

Kokkuvõte algab lühikirjeldusega, mida ja kuidas tehti. Seejärel võetakse saadud tulemused sissejuhatuses sõnastatud eesmärkide kaupa kokku ning tuuakse välja olulised järeldused. Kõik kokkuvõttes kirjeldatu peab olema eelnevalt töös käsitletud. Sissejuhatus ja kokkuvõte on esitatud nii, et kõrvalseisja saaks neid lugedes ülevaate töö probleemidest, üldisest käigust ja tulemustest põhiteksti lugemata.

5.6 Võõrkeelne resümee

Resümee on töö võõrkeelne lühikokkuvõte. Resümee algab töö tõlgitud pealkirjaga ja selles tuuakse välja töö eesmärgid, nendeni jõudmise metoodika ning kokkuvõttest töö tulemused ja järeldused. Resümee soovituslik maht ei tohiks ületada ühte lehekülge.

5.7 Kasutatud allikad

Kasutatud allikateks loetakse teiste autorite materjale, mida on vaja praktilise töö tausta kirjeldamiseks ning oma järelduste ja seisukohtade võrdlemiseks. Kasutatud allikateks võivad olla raamatud, ajakirjandusartiklid vms., fotod, filmid, kirjad, ajalooürikud jne. Kasutatud allikate põhjal koostatakse tähestikulises järjekorras autorite või nende puudumisel trükiste pealkirjade esimeste sõnade järgi kasutatud allikate loetelu, mis sisaldab ainult töös viidatud materjale.

Kasutatud allikate vormistamisel tuleb järgida nõudeid, mis on esitatud käesolevas juhendis (vt käesoleva juhendi [kasutatud allikate loetelu](#)).

5.8 Lisad praktilisele tööle

Üldjuhul esitatakse töö protsessi illustreeriv materjal töö põhiosas. Töö põhiteksti täiendavad osad, mis on liiga mahukad, paigutatakse lisadena töö lõppu. Lisadele tuleb tekstis viidata, need

tuleb nummerdada ja pealkirjastada. Iga lisa algab uult lehelt, lisade pealkirjad esitatakse sisukorras (vt käesoleva juhendi lõpus [LISAD](#)).

6. KIRJALIKE TÖÖDE VORMISTAMINE

Kõik Rakvere Ametikoolis esitatavad kirjalikud tööd vormistatakse vastavalt käesolevale juhendile. Töö korrektne vormistamine muudab töö lugemise ja mõistmise lihtsamaks ning visuaalselt meeldivaks ja hõlpsasti jälgitavaks. Korrektne vormistus tõstab töö usaldusväärsust ning näitab, et õppija suhtub oma töösse vastutustundlikult.

6.1 Üldised nõuded kirjalike tööde vormistamisel

Käesolevalt on esitatud üldised nõuded kirjalike tööde vormistamisel.

- Kirjalikud tööd vormistatakse arvutil valgele A4 (210 x 297) formaadis kirjutuspaberile.
- Lehe servadest ehk veeristest (*margin*) jäetakse tühjaks 2,5 cm ülalt, alt ja paremalt; lehe vasakust servast 3 cm.
- Tekst kirjutatakse reasammuga (*line spacing*) 1,5. Kirjatüüp (*font*) on läbivalt Times New Roman, tähesuurus 12 punkti.
- Teksti vormistamisel kasutatakse rööpjoondust (*justify*), va tiitelleht. Taandrida ei kasutata.
- Lõikude vahe on töös läbivalt 12 punkti (enne 0p, pärast 12p).
- Töö põhitekst liigendatakse peatükkideks ja alapeatükkideks, mis pealkirjastatakse ning nummerdatakse hierarhilise numeratsiooniga araabia numbritega (peatükk1., alapeatükk 1.1., selle allosa 1.1.1. jne.).
- Töö iseseisvad osad (peatükid, sisukord, sissejuhatus, kokkuvõte) algavad uuel lehel. Alapeatükid jätkuvad samalt leheküljelt.
- Lisad nummerdatakse eraldi (kui neid on rohkem kui üks) araabia numbritega (nt LISA 1, LISA 2 jne) ja pealkirjastatakse, iga lisa algab uuel lehel.
- Tekstis esiletõstmist vajavaid sõnu või lauseid võib vormindada paksus kirjas. Tekstis kasutatavad võõrkeelsed sõnad ja murdesõnad kirjutatakse kaldkirjas (*Italic*).
- Kõik leheküljed alates tiitellehest nummerdatakse ühtses süsteemis, lehekülje number lisatakse lehe alumisse serva (*footer*) keskele. Leheküljenumbrit ei kirjutata tiitellehele, sisukorrale ehk numbrid on nähtavad alates sissejuhatusest.
- Loetelud vormistatakse tekstiõõtlustarkvara täpp- või nummerdatud loetelude moodustamise võimalusi kasutades. Loetelu punktid nummerdatakse, kui järjekord on oluline või kui tekstis soovitakse mõnele loetelupunktile viidata. Juhul, kui loetelu koosneb üksikutest sõnadest või sõnaühenditest, siis kirjutatakse loetelu punktid

üksteise järele ja eraldatakse komaga. Kui loetelus on pikemad sõnaühendid või laused, milles esineb ka koma, sulud jms, siis võib need kirjutada üksteise alla eraldi ridadena ja eraldada üksteisest semikooloniga. Loetelu punkti alustatakse väiketähega.

- Töö peatükke ja alapeatükke ei lõpetata loeteluga. Igasugusele loetelule peaks eelnema selgitav sissejuhatus ja järgnema kommentaar või hinnang.
- Arvude esitamisel järgitakse eesti õigekeelsusreegleid. Ühekohalised arvud kirjutatakse tekstis sõnadega. Suuremad arvud ja murrud kirjutatakse numbritega. Järgarvu järele pannakse punkt. Protsendid on soovitatav esitada täisarvudena (nt 14%).
- Töös olevad loetelud tähistatakse araabia numbritega või väiketähtedega, mille järel on ümarsulg. Võib kasutada ka mõttekriipse, tärnikesi või täppe. Kui loetelu koosneb üksikutest sõnadest või sõnaühenditest, kirjutatakse loetelu punktid üksteise järele ja eraldatakse komaga. Loetelu järjenumbri või tähe järele pannakse ümarsulg ja loetelu punkt alustatakse väiketähega.
- Töö iga osa alguses ja lõpus peab olema kirjeldav tekst, mitte loetelu, joonis, tabel või viide. Nende ees peab olema vähemalt üks lause, millele järgneb loetelu või milles on viide joonisele või tabelile.
- Digitaalselt tuleb töö esitada .docx või .pdf failivormingus, kuid säilitamisele minev töö versioon tuleb esitada .pdf vormingus.

6.2 Tiitellehe vormistamine

Tiitellehte ei koostata tavaliselt kirjalikule tööle, mille maht on alla kolme lehekülje. Sellisel juhul tuleb töö esilehele paremasse ülemisse nurka (päisesse) lisada oma nimi ja kursus või õpperühm.

Tiitelleht (vt [Lisa 2](#)) on töö esimene lehekülg, milles tuuakse välja järgmine informatsioon:

- kooli nimetus (lehe ülaservas keskele joondusega);
- töö pealkiri (lehekülje esimese kolmandikku lõpus keskele joondusega, läbivate suurtähtedega);
- töö liik (essee, referaat, õpilasuuring vms);
- autori(te) ees- ja perekonnanimi(nimed) (paremale joondusega lehekülje teise kolmandiku lõpus);
- õpperühm (paremale joondusega, kohe autori nime järele);
- juhendaja ees- ja perekonnanimi (paremale joondusega, autori nime ja õpperühma järel);

- töö valmimise koht ja aasta (lehekülje alumises servas keskele joondusega).

Tiitellehe kõik vajalikud elemendid paigutatakse eraldi ridadena. Tiiteellehel pealkirja lõpus ei ole punkti.

6.3 Sisukorra vormistamine

Tiitellehe järel asub sisukord (vt käesoleva juhendi [sisukorda](#)), mis hõlmab endas kõigi üksikute alajaotuste täielikke pealkirju ja alapealkirju koos alguslehekülgede numbritega. Soovitav on kasutada kuni kolmetasandilist peatükkide ja alapeatükkide süsteemi.

Sisukord annab ülevaate töö struktuurist ning aitab lugejal orienteeruda töö sisus. Sisukorra liigendus pealkirjadeks ja alapealkirjadeks peab vastama töös kasutatud liigendusele. Sisukorda ei kuulu tiitelleht ega sisukord ise.

Sisukord koostatakse tekstitöötlusprogrammi abil automaatselt. Sisukorrale kehtivad juhendi tekstivormistuse reeglid.

6.4 Pealkirjade vormistamine

Töö liigendatakse peatükkideks ja alapeatükkideks, mis pealkirjastatakse. Pealkirjad ja alampealkirjad tuleb jaotada loogilisse järjekorda, lähtudes töö struktuurist. Pealkirjad peavad olema selged ja lühikesed ning kajastama töö põhisisu vastavalt uurimisküsimusele või teemale.

Kõik suurte peatükkide, sissejuhatuse, kokkuvõtte, kasutatud allikate loetelu ja lisade pealkirjad kirjutatakse läbivalt suurte tähtedega (tähesuurus 12, paks kirjastiil). Alapeatükkide pealkirjad kirjutatakse väiketähtedega (v.a suur algustäht) paksus kirjastiilis. Pealkirja (ja alapealkirja) järel on lõigu vahe 12 punkti (enne 0p, pärast 12p).

Peatükkide ja teiste alajaotuste pealkirjade järele punkti ei panda. Sõnu pealkirjades ei poolitata. Pealkirjades ei kasutata täislausega, ühesõnalisi või küsimuse vormis pealkirju. Kui pealkirjaga samale lehele mahub vähem kui kaks rida järgnevat teksti, viiakse tekst koos pealkirjaga järgmisele lehele. Lühendite kasutamine ei ole soovitatav.

Kõik töö peatükid ja iseseisvad osad (sisukord, sissejuhatus, kokkuvõte, kasutatud allikad ja lisad) algavad uuel lehelt, need vormistatakse esimese astme pealkirjadena. Alapeatükke ei

alustata uult lehelt, kuid kui alapealkirjaga samale leheküljele mahub ainult üks-kaks rida järgnevat teksti, tuleks see viia uuele lehele.

Pealkirjad nummerdatakse hierarhilise numeratsiooniga ja araabia numbrita (nt peatükk 1., alapeatükk 1.1) kasutades järgmiseid pealkirjastiile:

ESIMESE TASEME PEALKIRI (Pealkiri 1 – *Heading 1*), 12 punkti, rasvane, kõik suurtähed;

1.1 Teise taseme pealkiri (Pealkiri 2 – *Heading 2*), 12 punkti, rasvane, esimene suurtäht;

1.1.1 Kolmanda taseme pealkiri (Pealkiri 3 – *Heading 3*), 12 punkti, rasvane, esimene suurtäht.

Sissejuhatus, kokkuvõte ja kasutatud allikate loetelu on järjekorranumbrita, sisupeatükid, alapeatükid ja vajadusel lisad, kui neid on rohkem kui üks, tuleb nummerdada.

Pealkirja sõnastamine võiks edasi anda selle sisu, mitte jääda vaid termini või üldisõnalisele tasemele.

6.5 Tabelite ja jooniste vormistamine

Tabelid ja joonised võimaldavad esitada süstematiseeritult ja ülevaatlikult arvandmeid ning seoseid või illustreerida teksti. Iga tabel on nummerdatud (Tabel 1, Tabel 2 jne) ning varustatud pealkirjaga, mis paikneb tabeli peal, nagu on näha näidiseks toodud tabelis (vt [Tabel 1. Gümnaasiumiõpilaste ekraaniaeg](#)).

Tabel 1. Gümnaasiumiõpilaste ekraaniaeg

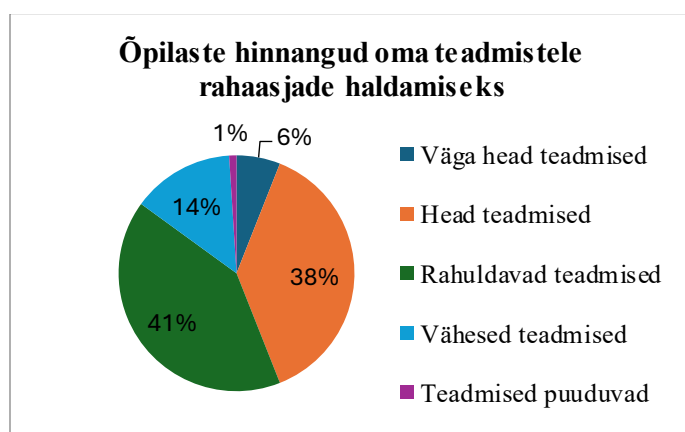
Vastusevariant	Naised %	Mehed %
1-2 tundi	0 (0%)	0 (0%)
3-5 tundi	18 (64%)	5 (35%)
6-7 tundi	8 (28%)	5 (35%)
8+ tundi	2 (8%)	4 (30%)

Tabelite numbreid hakatakse lugema alates esimesest tabelist töös. Pealkiri peab olema võimalikult lühike ja selge, kuid samas mõtestama tabeli sisu lahti ka tööd mittelugenud

inimesele. Tabelile peab olema teksti sees viidatud. Kui tabel pole ise koostatud, tuleb märkida allikas.

Tabelites esitatud andmed tuleb siduda töö tekstiga. Selleks kasutatakse: otsest viitamist (Alljärgnev tabel 1 iseloomustab ...), kaudset viitamist (vt tabel 8). Peale sellist viidet peab töös, kas kohe või järgmisel leheküljel järgnema tabel. Mahukad tabelid, mille esitamata jätmine töö põhiosas ei vähenda töö selgust, on mõistlik panna töö lisasse. Üksikuid arvandmeid ei ole mõtet tabelisse paigutada, parem on esitada nad tekstis.

Joonisteks nimetatakse kõiki teisi illustratiivse väärtusega materjale, nagu graafikud, diagrammid, skeemid, pildid, fotod, kaardid jne. Joonised on sarnaselt tabelitele nummerdatud ja varustatud pealkirjadega ning neilegi viidatakse tekstis. Erinevus on selles, et joonise pealkiri asub joonise all, nagu on näha näidiseks toodud joonisel (vt [Joonis 1. Õpilaste hinnangud oma teadmistele rahaasjade haldamiseks](#)). Joonis paigutatakse vasakule ja allkiri reastatakse vasakult.



Joonis 1. Õpilaste hinnangud oma teadmistele rahaasjade haldamiseks

Kõik joonised nummerdatakse analoogiliselt tabelitega kogu töö ulatuses, nt Joonis 1, või üksikute peatükkide ulatuses, nt Joonis 1.4. Järjekorranumber kirjutatakse allkirja ette ja eraldatakse sellest punktiga (Joonis 1. Õpilaste ...). Uurimistöös esitatud fotode allkirjadele lisatakse ka kirje foto autori kohta (Foto: Kaari Karu).

6.6 Tsiteerimine ja refereerimine

Kõigile töös esitatud seisukohtadele, faktidele ja andmetele, mis ei ole autori enda välja mõeldud, tuleb viidata. Viidata tuleb ka kõikidele fotodele, graafikutele jms illustratiivsele materjalile, mida pole töö autor ise loonud.

Üldiselt kasutatakse õpilasuuringutes ja praktilises töös teaduslikke või populaarteaduslikke allikaid. Teiste autorite seisukohti või andmeid saab esitada tsitaatidena või refereeringutena. Viitamine näitab lugupidamist teiste autorite suhtes, annab loodud tööle usaldusväärsust ja näitab, et argumente toetavad selged tõendid. Täpsed ja asjakohased viited aitavad vältida süüdistusi plagiaadist. Teiste autorite mõtete esitamist enda omadena käsitletakse plagiaadina. (Tartu Ülikool, 2017)

Viide esineb tavaliselt teksti sees ja teksti lõpus kasutatud kirjanduse loetelus. Teksti sees olev viide peab olema piisavalt täpne, et selle abil võiks üheselt määrata, millise detailse viitega kasutatud kirjanduse loetelus tegemist on.

Tsiteerimisel esitatakse autori tekst sõna-sõnalt. Tsitaati kasutatakse neil juhtudel, kui on oluline edasi anda eriti tabavat sõnastust. Tsitaat pannakse jutumärkidesse ja väljajäetavad sõnad asendatakse mõttepunktidenä (/.../). Mitmest kohast võetud lausekatkeid ei tohi meelevaldselt üheks tervikuks liita. Iga eraldiseisev lauseosa tuleb varustada omaette jutumärkidega ja viitega originaalile. Tsiteerimisel võõrkeekest tuleb tsitaat eesti keelde tõlkida võimalikult adekvaatselt, vajadusel lisatakse originaalsõnastus joonealusena. Tsitaadi lõppu lisatakse viide originaalile ja viites tuuakse kindlasti tsitaadi paiknemise lehekülge.

Erandid on kvalitatiivse uuringu andmete tsiteerimine, kus tekst tuuakse välja lõigu taandega, kaldkirjas, kuid ilma jutumärkideta.

Refereering annab teise autori mõtet edasi vabas vormis, oma sõnadega. Refereeringu puhul jutumärke ei kasutata, küll on aga vajalik viitamine allikale või autorile. Ulatuslikum refereering algab autori nime mainimisega ja lõpeb viitega kasutatud allikale. Kui refereering koosneb ühest lausest, siis paikneb viide enne lauset lõpetavat punkti, nt Lause (Viide)., kui aga tervest lõigust, nt Lause. Lause. (Viide), siis pärast punkti. Viide võib paikneda ka lause keskel, kui viidata on vaja vaid poolele lausele, nt Osalause (Viide), osalause. Refereering võib pärit olla ka mitmest allikast korraga, sellisel juhul pannakse need kirja samasse viitesse ja eraldatakse semikooloniga, nt (Ehala 2000; Ehala jt 2014).

Lubamatu on esitada refereeringu pähe jutumärkideta tsitaati või refereeringut, kus on originaaltekstiga võrreldes asendatud ainult mõni sõna või sõnavorm. Refereerida võib ka kahte või enamat allikat, sidudes need kokku üheks mõtteks, n-ö lõimingureferereeringuks.

Teooriaosa kirjutamisel tuleb siduda eri allikatest pärinevat infot ning eristada see töö kirjutaja enda mõtetest ja järeldustest. Viide koosneb kahest osast: tekstisisene viide ja viitekiri kasutatud allikate loetelus.

Tehisintellekti kasutamine ei ole töö teatud etappides keelatud, nt ideede genereerimisel, teema kohta lisaküsimuste esitamisel, kuid tehisintellekti poolt kirjutatud ei ole lubatud töös enda ideedena kajastada. Sõltumata sellest, kuidas tehisintellekti töö koostamisel on kasutatud, tuleb neile alati viidata (arendaja, keskkond, versioon, kasutamise kuupäev) ja täpsustada, mida täpselt küsiti ja missugune vastus saadi.

6.6.1 Tekstisisene viitamine

Viitamissüsteem peab kogu töö ulatuses olema läbivalt ühtne, võib kasutada automaatset allikate haldamise süsteemi, nt APA viitamissüsteem (vt [Lisa 3](#)). Ühe lause kohta käiv sulgudes toodud viide asetatakse enne lauset lõpetavat punkti. Pikema teksti kohta käiv viide pannakse pärast viimast lauset lõpetavat punkti.

Nime/aasta viitamise korral viidatakse teksti sees autori(te) perekonnanime(de)le ja ilmumisaastale ning lehekülgedele (kui võimalik). Leheküljenumbreid lisatakse siis, kui allikaks on raamat ja seda kasutatakse läbivalt. Sealjuures on perekonnanime ja materjali väljaandmise aasta vahel koma ning leheküljenumber eraldatakse aastaarvust kooloniga. Kahe autoriga teosel pannakse viites sulgudesse mõlema perekonnanimed ning nende vahele „&“. Kolme ja enama autoriga teosel tuleb esimesel viitamisel märkida kõik autorid, järgnevate viidete puhul märgitakse ainult esimene autor ja lisatakse „et al“ või „jt“

Juhul, kui refereeritava autori nimi on osa tekstist, lisatakse ilmumisaasta ja leheküljenumber nime järele sulgudesse.

Kui viidatakse mitmele sama autori samal aastal ilmunud tööle, tuleb aastaarvud tähistada märgetega a, b, c jne. Sama tähistust tuleb kasutada ka kasutatud allikate loetelus.

Autoriga internetimaterjalide viited vormistatakse samaselt paberkandjate viidetega. Autori andmete puudumisel on põhiliseks viitamisaluseks teksti pealkiri või veebilehe nimetus. Teksti sees veebiaadressi ei esitata. See teave pannakse kasutatud allikate loetellu.

Sõnaraamatutele ja teatmeteostele viidates kasutatakse suurtähtlühendeid (ÕS; EE; EKSS jne) või märgitakse teose nimi, ilmumisaasta ja viide märksõnale koos lühendiga s.v., mida

kasutatakse viidetes sõnaraamatule, entsüklopeediale või teatmeteosele, et viidata kindlale märksõnale.

6.7 Kasutatud allikate loetelu vormistamine

Kasutatud allikate loetelu töö lõpus hõlmab endas kõiki viidatud allikaid. Pealkirjaks on kasutatud allikad. Materjali, mille autor küll läbi töötas, kuid mida töö lõpptekstis ei ole refereeritud ega tsiteeritud, allikate loetellu ei lisata (vt [Lisa 3](#)).

Kasutatud allikad esitatakse loetelus autorite perekonnanimedega tähestikulises järjekorras, kusjuures ühe autori tööd reastatakse ilmumisaasta järgi (kui samal aastal on ühel autoril ilmunud mitu teost, lisatakse aastaarvu järele vastavalt a, b jne). Kui allikatel autor puudub, reastatakse need loetelus alfabeetiliselt pealkirja järgi. Tähestikulise järjekorra puhul paigutatakse ette ladinatähestikulised ning seejärel allikad, mis on teistes tähestikes.

Kasutatud allikate loetelu nõuetekohast koostamist ja viitamist lihtsustab refereerimise jooksul töösse allikate andmete korrektne sisestamine.

6.8 Töö keel ja stiil

Õpilastöös kasutatakse akadeemilist ja neutraalselt keelt, korrektset ja loogilist sõnastust, vältida tuleb kõnekeelt ja slängi. Hea tekst on loetav ja mõistetav, tekst on terviklik nii sisu, ülesehituse kui ka keelekasutuse poolest. Tähtis on esitada oma seisukohad ja järeldused argumenteeritult, toetudes teaduslikele allikatele.

Töö keel peab olema lihtne, täpne ja arusaadav. Vältida tuleb liiga keerulisi lauseid, mis võivad teksti mõistmist raskendada. Teadustekst hõlmab sageli erinevaid mõisteid ja termineid, mis tuleb lugeja jaoks lahti selgitada.

Töös tuleb järgida kasutatava keele ortograafiat, sõnakorduste asemel kasutatakse rikkalikumat sõnavara, samas tuleb hoiduda emotsionaalsetest väljenditest ja võõrsõnadega liialdamisest ning tõlkevääratustest.

Töö kirjutatakse umbisikulisel vormis (tehti, uuriti, järeldati) või mina-vormis (tegin, uurisin, järeldasin). Meie-vorm (tegime, uurisime, järeldasime) sobib siis, kui töö on mitu autorit, kuid tuleb jälgida, et kogu töös on kasutatud vorm samasugune.

Võõrkeelse materjali tõlkimisel tuleb muuta lausete struktuuri vastavalt eesti keele süntaksile ning kasutada käsitletava valdkonna termineid õiges tähenduses ja kontekstis. Arusaamatuste vältimiseks on otstarbekas eestikeelsele terminile lisada sulgudes selle võõrkeelne nimetus.

Üksikute oluliste mõistete rõhutamiseks on lubatud kasutada paksu kirja (*Bold*), sh kasutatakse seda kvalitatiivse uurimuse puhul kategoriseerimise märksõnade väljatoomiseks.

Kursiivkirja (*Italic*) kasutatakse tsitaatsõnade, -väljendite ning uuringu andmetes väljatoodud tsitaatide puhul.

Võõrkeelsest kirjandusest refereeritud mõiste, mille tähendus ei ole eesti keeles kõigi jaoks üheselt tuntud, tuleb töös esimest korda mainides sulgudes ja kursiivkirjaks ka originaalkeeles välja tuua.

Arvude ja numbrite kasutamisel kirjutatakse ühekohalised numbrid sõnadega (kaks õpilast), kahe- ja enamakohalised numbritega (148 ankeeti), suured arvud numbri ja sõnaga (2 miljonit). Käändelõpud lisatakse numbritele vaid siis, kui arvule ei järgne käändsõna (12 õpilast 25-st).

6.9 Slaidiesitluse koostamine

Slaidiesitluse koostamiseks võib kasutada endale meelepärast esitlustarkvara, nt Microsoft Office PowerPoint, Open Office Impressi, Google Slides'i või veebipõhiseid tarkvaralahendusi.

Esitluse koostamisel tuleb silmas pidada järgmist:

- Slaidiesitlus peab olema ühtse stiiliga.
- Kogu slaidiesitlus tuleb koostada ühtlases vormis - slaidide kirjastiil ja –suurus, kujundus, loetelud ja värvilahendus peavad olema ühtsed, sh sama kirjatüüp, ühesugune märgistus loetelude sees, teksti kujundus ja sisu (nt algavad kõik väited tegusõnaga jms). Sama kehtib ka tabelite ja jooniste vormistamise kohta.
- Slaidiesitluses tuleb jälgida, et loetelude ees olevate märgistuste suurusd oleksid vastavad kirja suurusega. Pigem võivad olla need kirja suurusest väiksemad kui suuremad.
- Loetelu ees võib kasutada numbreid, kui on soov rõhutada sisuelementide järgnevust või võrrelda erinevaid loetelusid.
- Soovitav teksti suurus slaidil on 28 punkti, slaidi pealkirja suurus on 32 – 72 punkti.
- Tiitellehe alapealkiri on vähemalt 24 punkti.

- Pealkirjade lõpus kirjavahemärke ei kasutata, välja arvatud juhul, kui pealkiri koosneb mitmest lausest.
- Soovitavaks kirjatüübiks on näiteks Times New Roman, Calibri või Verdana. Soovitav on kasutada mitte üle kolme kirjatüübi. Suurte tähtede kasutamisest tuleb hoiduda.
- Teksti ei esitata pika jutuna, vaid punktide ja alampunktidenä. Tekst esitatakse enamasti väidetena, mitte lausetena. Väite lõpus on semikoolon, lause lõpus on punkt.
- Esitluse pealkirjades reeglina küsi- ja hüüdlauseid ei kasutata.
- Ühel slaidil võiks olla 6 rida, igas reas 6 sõna (veel parem – igal slaidil umbes neli rida, igas reas on umbes neli sõna), ühele slaidile sobib üks mõte.
- Juhul kui on tabelid või skeemid, milles kuue rea ja kuue sõna reeglit ei saa jälgida, ei tohiks teksti suurus jääda alla 18 punkti.
- Loetavuse seisukohalt on kõige parem vasakpoolne ja parempoolne teksti joondamine, mitte rööpjoondus. Äärtesse tuleb jätta vaba ruumi.
- Kui sama sõna kordub igas loetelu punktis, proovige see viia pealkirja või alapealkirja osaks, et vältida kordusi.
- Slaidiesituse koostamisel on soovitatav kasutada pilte, sest üks pilt on väärt rohkem kui tuhat sõna, kuid pildid peavad haakuma esitluse sisuga. Piltide kasutamisel tuleb jälgida, et pildid ei oleks udused ega proportsioonidest väljas. Kui pilt on liiga suur, siis saab seda nurkadest vähendada. Väike pilt muutub suurendamisel häguseks, seetõttu tuleks selle kasutamist vältida.
- Slaididelt ei tohi puududa viited autorlusele kasutatud materjali puhul. Teiste loodud piltidele tuleb pildi all või esitluse lõpus viidata lingiga, mille teksti suurus võib olla väiksem kui 28 punkti.
- Esitluse koostamisel tuleb vältida liiga tumedat või kirjut tausta.
- Eelviimasel slaidil tuleb välja tuua kõik kasutatud allikad.
- Esitluse viimasel slaidil kasuta „aitäh või „tänan kuulamast“.
- Esitlemisel tuleb kasutada korrektset eesti keelt, näiteks pöördudes juhendaja ja teiste komisjoni liikmete poole kasutada teie-vormi ja õpetaja ees- ja perekonnanime.

7. ÕPILASUURIMUSE JA PRAKTILISE TÖÖ RETSENSEERIMINE, KAITSMINE ja HINDAMINE

Õpilasuurimuse ja praktilise töö hindamiseks toimub tööde retsenseerimine, avalik kaitsmine ning tööde hindamine kaitsmiskomisjoni poolt.

7.1 Õpilasuurimuse ja praktilise töö retsenseerimine

Retsenseerimise eesmärgiks on anda hinnang terviktööle. Retsensioon tuleb esitada komisjonile ja kaitsjale tutvumiseks vähemalt kaks päeva enne kaitsmist ning see loetakse ette retsensendi poolt kaitsmisel. Retsensioon vormistatakse retsensendi tagasiside juhendi (vt [Lisa 4](#)) alusel lähtudes õpilasuurimuse (vt [Lisa 5](#)) ja praktilise töö (vt [Lisa 6](#)) hindamiskriteeriumitest.

7.2 Õpilasuurimuse ja praktilise töö kaitsmine

Töö lubab kaitsmisele õpilasuurimuse või praktilise töö juhendaja, kui see on esitatud õigeaegselt ning vormistatud vastavalt käesolevas juhendis esitatud nõuetele. Õpilasuurimuse ja praktilise töö kaitsmine on avalik ning toimub suulise ettekandena kaitsmiskomisjoni ja kaasõpilaste ees. Kaitsmisel arvestatakse üldjuhul ühe töö jaoks 15 minutit kaitsekõne esitamiseks ja komisjoniliikmete arvamuste esitamiseks ja küsimustele vastamiseks. Soovituslik ettekande pikkus on 5-10 minutit. Paaris- ja rühmatöö puhul osalevad kaitsmisel ja töö esitlemisel kõik õpilased.

Kaitsmiseks tuleb koostada suuline ettekanne, mida illustreeritakse multimeedia esitlusprogrammi või posterettekandega, mille eesmärk on visuaalselt toetada töö esitlust ja kaitsmist. Ettekanne on õpilasel eelnevalt kirjalikult ettevalmistatud. Kaitsekõnes arvestatakse retsensendi märkusi.

Igal slaidiesitlusel on tiitelslaid (pealkiri, nimi, klass, kool) ja lõpuslaid. Tiitellehe võib kujundada teistest slaididest veidi erinevalt. Esitlus tervikuna koosneb järgmistest osadest:

- sissejuhatus - tiitellehe slaidil on esitluse/töö pealkiri, kool, koostaja nimi, õppegrupp, juhendaja töö koostamise aasta;
- teema ja selle valiku põhjenduse tutvustamine;
- probleem või hüpotees, mis ajendas tööd kirjutama;
- töö eesmärkide ja selle aktuaalsuse põhjendamine;

- uurimiseesmärgi või praktilise töö tulemuse saavutamiseks püstitatud uurimisküsimused/ ülesanded;
- lühiülevaade teoreetilistest lähtekohtadest (kasutatud allikate põhjal);
- uuringus kasutatud meetodid ja valimi (kui on) kirjeldus;
- analüüsiv ülevaade uuringu tulemustest, praktilise töö puhul analüüsiv ülevaade töö valmimise/kulgemise protsessist ja töö tulemuse esitus;
- kokkuvõtte sh peamised järeldused ja ettepanekud, milleni autor teema läbitöötamise ja töö sooritamise tulemusena jõudis, ülevaade töö tulemuste rakendamise võimalustest; hinnang tehtud tööle.

Töö kaitsmine algab esitleja pöördumisega komisjoni ja kuulajate poole, millele järgneb 1) töö sisuline tutvustus; 2) retsensioonide esitamine; 3) autori vastus retsensioonile; 4) diskussioon (küsimused komisjoni liikmetelt ja kuulajatelt, autori vastused); 5) juhendaja arvamus; 6) autori lõppsõna.

Sissejuhatuseks pöördub töö autor komisjoni ja kohalolijate poole (nt Austatud kaitsmiskomisjoni esimees, komisjoni liikmed, juhendaja, kaasõpilased ja külalised), tutvustab ennast (nimi, õpperühm ja õppeaste) ning esitleb oma töö tulemusi. Kaitsekõne lõpetuseks tänab autor kuulajaid ning väljendab oma valmisolekut komisjoni liikmete küsimustele vastamiseks.

7.3 Õpilasuurimuse ja praktilise töö hindamine

Õpilasuurimuse ja praktilise töö hindamiseks viiakse läbi retsenseerimine ja kaitsmine. Lõplikku tööd hindab õpilasuurimuste ja praktiliste tööde kaitsmise komisjon, mille kinnitab kooli direktor. Õpilasuurimuse ja praktilise töö koondhinne kujuneb erinevate osade hindamise tagajärjel, mis on täpselt lahti kirjutatud hindamiskriteeriumites.

Hindamisel lähtutakse järgmistest kriteeriumidest:

- uuritava probleemi või loodava praktilise töö teema valik ja probleemi püstitus;
- töö sisu vastavus teemale ja pealkirjale, püstitatud eesmärkidele ning ülesannetele;
- kasutatud allikate asjakohasus;
- autori omapoolne intellektuaalne panus;
- töö ülesehituse terviklikkus ja selle osade omavaheline seotus, ülesehituse loogilisus ja liigenduse otstarbekus;

- teemale vastava kirjanduse ja teoreetiliste käsitluste tundmine, materjali läbitöötatus ja selle süstemaatiline, selge ja loogiline esitus;
- kasutatud meetodite valiku põhjendatus ja valdamine;
- andmete esinduslikkus ja kontrollitavus, andmeanalüüsi kvaliteet;
- töö vormistuslik külge;
- töö keeleline (grammatiline, ortograafiline ja terminoloogiline) tase;
- argumentatsiooni veenvus, järelduste ja ettepanekute põhjendatus;
- töös kirjeldatud seisukohtade esitamine ja argumenteerimine ning küsimustele vastamine avaliku kaitsmise käigus;
- töös käsitletava illustratiivsus.

Hindamisel kasutatakse 5-pallist numbrilist skaalat järgmiselt:

- hindeg „5” ehk „väga hea” (90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust) hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid;
- hindeg „4” ehk „hea” (89–75% maksimaalselt võimalikust punktide arvust) hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele;
- hindeg „3” ehk „rahuldav” (74–50% maksimaalselt võimalikust punktide arvust) hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused võimaldavad õpilasel edasi õppida või kooli lõpetada ilma, et tal tekiks olulisi raskusi hakkamasaamisel edasisel õppimisel või edasises elus;
- hindeg „2” ehk „puudulik” (49–20% maksimaalselt võimalikust punktide arvust) hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui õpilase areng nende õpitulemuste osas on toimunud, aga ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus;
- hindeg „1” ehk „nõrk” (0–19% maksimaalselt võimalikust punktide arvust) hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused ei võimalda oluliste raskusteta hakkamasaamist edasisel õppimisel või edasises elus ning kui õpilase areng nende õpitulemuste osas puudub.

Õpilasuurimuse ja praktilise töö kaitsmine ja hinne vormistatakse protokollis.

Kaitsmise ebaõnnestumise korral antakse õpilasele võimalus korduvaks õpilasuurimuse või praktilise töö ettevalmistamiseks ja kaitsmiseks. Kaitsmistulemuse võib tühistada, kui selgub, et kaitsmisel on rikutud kehtivaid eeskirju või juhendeid või kaitstud töö on plagiaat või töös esitatud andmed osutuvad võltsituks.

Uurimistöö kaitsmiskomisjoni otsusega mittenõustumisel võib esitada kirjaliku apellatsiooni kaitsmiskomisjoni esimehe nimele kahe tööpäeva jooksul pärast kaitsmist.

Esitatud apellatsioonide läbivaatamiseks moodustab direktor kolmeliikmelise apellatsioonikomisjoni, kes võib vajadusel kaasata eksperte väljastpoolt kooli. Apellatsioonikomisjon teeb vaidlustatud uurimistöö hinde kohta viie päeva jooksul apellatsiooni esitamisest otsuste, mis võib olla:

- 1) jätta uurimistöö tulemus muutmata;
- 2) tõsta uurimistöö tulemust;
- 3) langetada uurimistöö tulemust.

Apellatsioonikomisjoni otsus koos põhjendusega saadetakse avalduse esitajale viie tööpäeva jooksul arvates avalduse laekumisest kirjalikult e-postiga avaldusel toodud aadressil.

LISAD

Lisa 1. Õpilasuurimuse / praktilise töö projekt

ÕPILASUURIMUSE / PRAKTILISE TÖÖ PROJEKT

Töö teema:	
Töö liik:	
Töö autor:	
Juhendaja nimi:	
Teema valiku põhjendus:	
Probleemipüstitus, sh viidatud allikad:	
Töö eesmärk:	
Uurimisküsimused/ ülesanded:	
Metoodika/töövõtted:	
Ajakava (umbkaudne tööjaotus kuude lõikes):	
Kasutatud allikate loetelu (vajadusel):	

/ allkirjastatud digitaalselt /

Juhendaja

/ kuupäev /

/ allkirjastatud digitaalselt /

Õpilane

/ kuupäev /

Lisa 2. Tiitellehe näidis

Rakvere Ametikool

PEALKIRI

Õpilasuurimus / Praktiline töö

Mart Muusik

G23

Juhendaja Kärt Siil

Rakvere 2025

Lisa 3. Kasutatud allikate loetelu viitekirjed ja viitamine

Näited allikaloendi ja viite vormistusest erinevate allikatüüpide puhul:

Allika tüüp	Viide tekstis	Kirje allikate loetelus
Viited raamatule: Autori perekonnanimi, initsiaal. (Ilumisaasta). <i>Pealkiri</i> . Ilumiskoht: Kirjastus	1) (Beah, 2007) (Beah, 2007) 2) (Hanson & Mendius, 2009)	1) Beah, I. (2007). <i>A Long Way Gone</i> . New York: Farrar, Straus & Giroux 2) Hanson, R. & Mendius, R. (2009). <i>Sinu aju</i> . Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda
Viited seadustele: Seadus (Väljaandmise aasta). Avaldaja, avaldamismärge Kasutamise kuupäev, allikas	Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010); (PGS, 2010)	Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (2010). Riigi Teataja I, 09.01.2025, 24 Kasutamise kuupäev: 06. september 2025 a., allikas Riigi Teataja: https://www.riigiteataja.ee/akt/109012025024
Ajakirja artikkel paberkanalil: Autori perekonnanimi, initsiaal. (Ilumisaasta). Artikli pealkiri. <i>Ajakirja nimi</i> , aastakäik, artikli leheküljed.	(Dimopoulos & Koulaidis 2003)	Dimopoulos, K., Koulaidis, V. (2003). Science and technology education for citizenship: The potential role of the press. <i>Science Education</i> , 87, 241- 256.

Ajalehe artikkel paberkandjal: Autori perekonnanimi, initsiaal. (Ilmumisaasta). Pealkiri. <i>Ajalehe nimi</i> , kuupäev.	(Vallik, 2006)	Vallik, A. (2006). Keelamine pole lahendus. <i>Õpetajate Leht</i> , 08.09.
Teadusartikkel veebis: Autori perekonnanimi, initsiaal (Ilmumisaasta). Artikli pealkiri. <i>Ajakirja nimi</i> , aastakäik. Kasutamise kuupäev, link	(Chesser, 2008)	Chesser, W. D. (2011). The E-textbook Revolution. <i>ALA TechSource</i> , 8. Kasutamise kuupäev: 17. august 2017 a., allikas: https://journals.ala.org/index.php/ltr/article/view/4426/5143
Ajalehe artikkel veebis: Autori perekonnanimi, initsiaal (Ilmumisaasta). Artikli pealkiri. <i>Ajalehe nimi</i> . Kasutamise kuupäev, allikas	(Mõttus, 2017)	Mõttus, A. (2017). Eestimaise toidu tootearenduses löövad lisaks tehnoloogidele kaasa ka kooliõpilased. <i>Maaleht</i> . Kasutamise kuupäev: 26.oktoober 2017 a., allikas Maaleht: http://maaleht.delfi.ee/news/maaleht/tarbija/eestimaise-toidu-tootearenduses-loovad-lisaks-tehnoloogidele-kaasa-ka-kooliopilased?id=79962934
Ajalehe artikkel veebis, ilma autorita: Artikli pealkiri. (Ilmumisaasta). <i>Ajalehe nimi</i> . Kasutamise kuupäev, allikas	(Eesti Ekspress, 2017)	Telia meistiklass: 10 sammu, kuidas kottida eestlasi. (2017). <i>Eesti Ekspress</i> . Kasutamise kuupäev: 26. oktoober 2017 a., allikas Eesti Ekspress: http://ekspress.delfi.ee/teateid_elust/telia-meistiklass-10-sammu-kuidas-kottida-eestlasi?id=79932554

Blogipostitus: Autori nimi, initsiaal. (Ilumisaasta). <i>Pealkiri.</i> Kasutamise kuupäev, allikas	(Põldoja, 2016)	Põldoja, H. (2016). <i>Sisupakettide koostamise vahendid</i> . Kasutamise kuupäev: 17. august 2017 a., allikas: https://oppematerjalid.wordpress.com/oppematerjalid/sisupakettide-koostamise-vahendid/
Koduleheküljel olev info ilma autori ja pealkirjata: Kodulehekülje nimi (Ilumisaasta). Kasutamise kuupäev, allikas	(Haridus- ja teadusministeerium, 2017)	Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehekülg (2017). Kasutamise kuupäev: 17. august 2017 a., allikas Haridus- ja teadusministeerium: https://www.hm.ee/et/eesmargid-tegevused/kutseharidus
Video internetis: avaldaja/autori perekonnanimi, initsiaal. (Ilumisaasta). <i>Pealkiri.</i> Kasutamise kuupäev, allikas	(Susskind, 2008)	Susskind, L. (2008). <i>Einstein's general theory of relativity / Lecture 6</i> . Kasutamise kuupäev: 31. märts 2009 a., allikas: http://www.youtube.com/watch?v=Pm5ROyaMZA
Film: Režissööri perekonnanimi, initsiaal. (Ilumisaasta). Pealkiri. Tootja nimi.	(Nüganen, 2003)	Nüganen, E. (2003). Nimed marmortahvlil. Taska Film & Matila Röhr Productions OY.
Tele- ja raadiosaated: Tele või raadiokanal (Ilumisaasta).	(Eesti Rahvusringhääling, 2008)	Eesti Rahvusringhääling (2017). <i>Eesti lugu. Valge laev</i> . Kasutamise kuupäev: 17. august 2017 a., allikas Eesti Rahvusringhääling:

<i>Saate pealkiri. Kasutamise kuupäev, allikas</i>		http://vikerraadio.err.ee/v/eesti_lugu/saated/684cfb8c-62e9-4e42-b60e-881394882e7b/eesti-lugu-valge-laev
Õpilasuuring/lõputööd: Autori perekonnanimi, initsiaal. (Ilumisaasta). <i>Pealkiri.</i> (Töö liik), Ilumiskoht	(Samel, 2006)	Samel, M. (2006). <i>Eesti taimede õievärvuste spekter.</i> (Bakalaureusetöö), Tartu Ülikool

Lisa 4. Õpilasuurimuse ja praktilise töö retsensiooni juhend

Retsensioon

Retsensiooni tuleb välja tuua:

- õppija nimi ja töö teema

Näide: Retsensioon on esitatud (ees- ja perekonnanimi) uurimis- või praktilise töö kohta, mis käsitleb teemat (töö teema).

- töö lühikirjeldus

Näide: Töö koosneb peatükist, sisaldab sissejuhatust, põhiosa ja kokkuvõtet.

Retsenseeritava töö maht on lehekülge põhiosa ning lehekülge lisasid, materjali illustreerimiseks on kasutatud joonist ja tabelit. Kasutatud kirjanduse loetelu sisaldab nimetust..

Retsensioon annab vastused järgmistele küsimustele:

1. Kas esitatud töö vastab teemale? Kas pealkiri kajastab töö sisu? Kas teema on aktuaalne? Kas on olemas eesmärk / hüpotees?

2. Mida võiks lugeda uurimistöö või praktilise töö peamisteks väärtusteks? Missuguseid uudseid ja algupäraseid momente töö sisaldab? Kas uurimistöös esitatud seisukohtadel on praktilist väärtust? Kas töö teoreetilist tausta on piisavalt avatud? Kas tulemusi on võrreldud varasemate analoogiliste uurimustega? Milline on praktilise töö teostus (kvaliteet, viimistlus, isikupära, originaalsus)?

3. Kas referatiivne ja uurimuslik osa on tasakaalus? Kas kasutatud viiteallikad on piisavalt autoriteetsed? Millised on töös kasutatud uurimismeetodid? Kas uurimistöös leidub terminoloogilisi või sisulisi eksimisi? Kas arutelu on loogiline ja järeldused põhjendatud? Kas praktilisis töö puhul on töö protsessi kirjeldus põhjalikult etappide kaupa lahti kirjutatud?

4. Kas teiste autorite põhimõttelised seisukohad (ka tabelid, joonised jms) kirjandusallikatest ja mujalt on õigesti viidatud? Kas kasutatud kirjandus on esinduslik ja autoriteetne? Kas kõik teiste autorite seisukohad kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed, joonised, tabelid on viidatud?

5. Kas töö vormistus on korrektne, sh keelekasutus ja õigekiri?

6. Kas kokkuvõttes on lühidalt välja toodud töö tulemused? Mida loeb retsensent uurimistöö/praktilise töö peamiseks väärtuseks? Milliseid uudseid momente töö sisaldab? Kas töös esitatud seisukohtadel on praktilist väärtust?

Kui retsensendil tekib tööd lugedes täpsustamist nõudvaid küsimusi, siis tuleb need retsensiooni lõpus eraldi välja tuua.

Retsensendi nimi

Kuupäev

Lisa 5. Õpilasuurimuse hindamise kriteeriumid retsenseerimisel

ÕPILASUURIMUSE HINDAMISE KRITERIUMID				
TEEMA VALIK JA PROBLEEMI PÜSTITUS (max 15 punkti)				
5	4	3	2	1
Teema valik on väga asjakohane ja töö on oluline, autor on tõestanud probleemi aktuaalsust ja olulisust, toetudes teiste autorite seisukohtadele ning varasematele töödele.	Teema on hästi valitud ja põhjendatud, autor on tõestanud probleemi aktuaalsust ja olulisust, toetudes selle selgitamisel teiste autorite seisukohtadele ja varasematele töödele.	Teema on asjakohane, autor on kirjeldanud probleemi aktuaalsust ja olulisust, toetudes selle selgitamisel teiste autorite seisukohtadele või varasematele töödele.	Teema on üldiselt asjakohane, autor on kirjeldanud probleemi aktuaalsust, toetudes osaliselt usaldusväärsetele allikatele.	Teema on väga üldine, autor on kirjeldanud probleemi aktuaalsust, toetudes vähestele autoritele.
Uurimisprobleem ja töö eesmärk on selgelt sõnastatud, omavahel väga hästi kooskõlas ja vastavad uurimistöö teemale.	Uurimisprobleem ja töö eesmärk on üldjoontes selgelt sõnastatud, omavahel hästi kooskõlas ja vastavad üldiselt uurimistöö teemale.	Uurimisprobleem ja eesmärk on sõnastatud, omavahel enamasti kooskõlas ja vastavad uurimistöö teemale.	Uurimisprobleem ja eesmärk on sõnastatud, omavahel osaliselt kooskõlas ja vastavad osaliselt uurimistöö teemale.	Uurimisprobleem, eesmärk on sõnastatud, aga on ebaselge ja/või laialivalgud ning omavahel vaid osaliselt kooskõlas uurimuse probleemipüstitusega.
Uurimisküsimused on selgelt sõnastatud ning töö eesmärgiga omavahel väga hästi kooskõlas ning neile on võimalik leida vastus.	Uurimisküsimused on üldjoontes selgelt sõnastatud, omavahel kooskõlas ning neile on võimalik leida vastus.	Uurimisküsimused on sõnastatud, omavahel enamasti kooskõlas ja neile on võimalik leida vastus.	Uurimisküsimused on sõnastatud, omavahel osaliselt kooskõlas, neile on võimalik leida vastus.	Uurimisküsimused on sõnastatud, aga on ebaselged, ja/või laialivalgud ning neile ei ole täielikult vastust leitud.
TÖÖ TEOREETILINE OSA (max 15 punkti)				
5	4	3	2	1
Autor on koostanud uurimisprobleemiga seostuva põhjaliku teoreetilise analüüsiva ülevaate, luues seoseid mitmete erinevate autorite ja/või käsitluste vahel.	Autor on koostanud uurimisprobleemiga seostuva teoreetilise ülevaate, luues seoseid erinevate autorite ja/või käsitluste vahel.	Autor on koostanud uurimisprobleemiga seostuva teoreetilise ülevaate, luues seoseid mõningate autorite ja/või käsitluste vahel.	Autor on koostanud uurimisprobleemiga seostuva teoreetilise ülevaate, loonud üksikuid seoseid erinevate autorite seisukohtade vahel.	Autor on koostanud teoreetilise raamistiku, kuid ei ole suutnud luua seoseid, erinevate autorite seisukohtade käsitlus puudub.

Kasutatud allikad on asjakohased, akadeemilised ning katavad teema olulisi tahke.	Kasutatud allikad on enamasti asjakohased, akadeemilised ning katavad üldjoontes teemaolulisi tahke.	Kasutatud allikad on asjakohaseid, kuid nende seas on rohkesti mitte akadeemilisi allikaid ja/või ei kata kõiki teema olulisi tahke.	Kasutatud allikad on mõningal määral asjakohased, kuid need on suures osas mitte akadeemilised ja/või ei kata teema olulisi tahke.	Kasutatud allikad on vähesel määral asjakohased, suures osas mitte akadeemilised ja/või ei kata teema olulisi tahke.
Teoreetiline osa on loogiliselt jaotatud peatükkideks ja alapeatükkideks ning on suurepäraselt seotud uurimisprobleemi ja -küsimustega.	Teoreetiline osa on loogiliselt jaotatud peatükkideks ja alapeatükkideks ning väga hästi seotud uurimisprobleemi ja -küsimustega.	Teoreetiline osa on enamasti loogiliselt jaotatud peatükkideks ja alapeatükkideks, seos uurimisprobleemi ja -küsimustega on arusaadav.	Teoreetilise osa jaotus peatükkideks või alapeatükkideks on kohati ebaloogiline, seos uurimisprobleemi ja -küsimustega jääb nõrgaks.	Teoreetilise osa jaotus peatükkideks või alapeatükkideks on ebaloogiline, seos uurimisprobleemi ja -küsimustega küsitav.
METOODIKA (max 10 punkti)				
5	4	3	2	1
Kasutatud andmete kogumise ja analüüsi meetodid sobivad suurepäraselt uurimisküsimustele vastamiseks.	Kasutatud andmete kogumise ja analüüsi meetodid sobivad väga hästi uurimisküsimustele vastamiseks.	Andmete kogumise ja analüüsi meetodid üldiselt sobivad uurimisküsimustele vastamiseks.	Andmete kogumise ja analüüsi meetodid on osaliselt sobivad uurimisküsimustele vastamiseks.	Andmekogumise meetodid on vähesel määral või üldse mitte kooskõlas uurimisküsimustega.
Andmekogumise ja -analüüsi meetodit, valimi moodustamise ja analüüsi protsessi on väga põhjalikult kirjeldatud ja suurepäraselt põhjendatud toetudes asjakohastele allikatele.	Andmekogumise ja -analüüsi meetodit, valimi moodustamise ja analüüsi protsessi on valdavalt põhjalikult kirjeldatud ja põhjendatud asjakohaste allikatega.	Andmekogumise ja -analüüsi meetodit, valimi moodustamist ja analüüsi protsessi on üldjoontes hästi kirjeldatud ja põhjendatud, kuid kohati on käsitlus pinnapealne.	Andmekogumise ja -analüüsi meetodit, valimi moodustamist ja analüüsi protsessi on mõningal määral kirjeldatud ja põhjendatud, kuid käsitlus on lühike ja pinnapealne.	Andmekogumise ja -analüüsi meetodit, valimi moodustamist ning analüüsi protsessi kirjeldus on ebapiisav.
UURIMISTULEMUSED (max 15 punkti)				
5	4	3	2	1
Andmeanalüüs on korrektne ja põhjalik, tulemuste esitamiseks on valitud sobilikud meetodid.	Andmeanalüüs on korrektne, tulemuste esitamiseks on valitud sobilikud meetodid.	Andmeanalüüs ja tulemuste esitus on üldjoontes korrektne ning valitud on sobilikud meetodid.	Andmeanalüüs ja tulemuste esitus on mõningal määral korrektne.	Andmeanalüüsis ja tulemuste esitus on ebakorrektne.
Tulemused on esitatud lähtuvalt uurimisküsimustest ja moodustavad loogilise terviku, analüüs on põhjalik.	Tulemused on esitatud lähtuvalt uurimisküsimustest ja moodustavad terviku, analüüs on korrektne, kuid napib sügavust.	Tulemused on üldjoontes esitatud lähtuvalt uurimisküsimustest ja moodustavad terviku, kuid analüüsi osas napib sügavust.	Tulemused on esitatud lähtuvalt uurimisküsimustest, kuid ei moodusta tervikut, analüüsi osa on pinnapealne.	Tulemuste esitamisel ei ilmne piisavat seotust uurimisküsimustega, analüüs on puudulik.

Valim, kasutatud andmestik ja analüüs võimaldavad teha olulisi ja sisukaid järeldusi.	Valim, kasutatud andmestik ja analüüs võimaldavad teha olulisi järeldusi.	Valim, kasutatud andmestik ja analüüs võimaldavad üldjoontes teha järeldusi.	Valim, kasutatud andmestik ja analüüs võimaldavad teha vähe sisukaid järeldusi.	Valim, kasutatud andmestik ja analüüs ei võimalda teha sisukaid järeldusi.
ARUTELU JA JÄRELDUSED (max 15 punkti)				
5	4	3	2	1
Analüüs ja järeldused on väga põhjalikud ja vastavuses uurimisküsimustega.	Analüüs ja järeldused on põhjalikud ja vastavuses uurimisküsimustega.	Analüüs ja järeldused on üldjoontes vastavuses uurimisküsimustega.	Analüüs on olemas, kuid on osaliselt pealiskaudne või puudulik.	Analüüs on osaline, järeldused ebatäpsed või vastuolulised.
Kõik uurimisküsimused on saanud selged, põhjalikud ja väga hästi argumenteeritud vastused.	Uurimisküsimused on saanud vastused, mis on hästi argumenteeritud.	Uurimisküsimused on saanud vastused, mis on üldjoontes hästi argumenteeritud.	Uurimisküsimustele on osaliselt leitud vastused, kuid ei ole käsitletud piisavalt.	Uurimisküsimused on jäänud vastuseta või on käsitletud väga vähesel määral.
Järeldused on seotud töö empiirilise ja teoreetilise osaga ning põhinevad tulemustel.	Järeldused on enamasti seotud töö empiirilise ja teoreetilise osaga ning põhinevad tulemustel.	Järeldused on üldiselt seotud töö empiirilise ja teoreetilise osaga ning põhinevad tulemustel.	Järeldused on osaliselt seotud töö empiirilise ja teoreetilise osaga, seosed jäävad pealiskaudseks.	Järeldused on vaid osaliselt või üldse mitte seotud töö osade ja tulemustega.
TÖÖ VORMISTUS JA KEELELINE KORREKTSUS (max 10 punkti)				
5	4	3	2	1
Tekst on akadeemilises stiilis, keeleliselt ja grammatiliselt igati korrektne. Väljendusstiil järgib täielikult akadeemilist keelt.	Tekst on akadeemilises stiilis, keeleliselt ja grammatiliselt korrektne, esineb üksikuid kirjavigu. Väljendusstiil järgib akadeemilist keelt.	Tekst on üldjoontes akadeemilises stiilis, keeleliselt ja grammatiliselt korrektne, vähesel määral esineb kirjavigu. Väljendusstiil järgib akadeemilist keelt, kuid esineb kantseliiti ja slängi.	Nii õigekiri kui teksti ladusus on kohati puudulik, esineb kirjavigu. Väljendusstiil järgib kohati akadeemilist keelt, kuid regulaarselt esineb kantseliiti ja slängi.	Tekstis on keelelised ebatäpsused, esinevad kirjavead. Väljendusstiil on vaid vähesel määral akadeemiline, domineerivad kantseliit ja släng.
Töö vormistus vastab täielikult nõuetele. Kõigile kasutatud allikatele on viidatud. Viitamisel tekstis, allikate loendi koostamisel, esitatud tabelite, jooniste ja lisade puhul on järgitud ühtset süsteemi.	Töö vormistus vastab nõuetele, kuid esineb üksikuid vigu. Kõigile kasutatud allikatele on viidatud. Viitamisel tekstis, allikate loendi koostamisel, esitatud tabelite, jooniste ja lisade puhul on järgitud ühtset süsteemi.	Töö vormistus vastab üldiselt nõuetele, kuid esineb mõningaid vigu. Kasutatud allikatele on üldjuhul viidatud. Viitamisel tekstis, allikate loendi koostamisel, esitatud tabelite, jooniste ja lisade puhul on üldjuhul järgitud ühtset süsteemi.	Töö vormistus vastab osaliselt nõuetele, esineb silmatorkavalt vigu. Viitamisel tekstis, allikate loendi koostamisel, esitatud tabelite, jooniste ja lisade puhul ei ole järgitud ühtset süsteemi.	Töö vormistus ei vasta nõuetele. Viitamine ja allikate loend ei vasta kehtivatele nõuetele.
KAITSMINE				

(max 20 punkti)				
Kaitsekõne järgib täpselt kaitsmise statuuti. Kaitsmiseks on ette valmistatud korrektne ja sisukas esitlus, mis on kergesti jälgitav ja loetav.	Kaitsekõne järgib kaitsmise statuuti. Kaitsmiseks on ette valmistatud arusaadav ja süsteemne esitlus, kuid esineb üksikuid puudujääke.	Kaitsekõne järgib üldjoontes kaitsmise statuuti. Kaitsmiseks on ette valmistatud piisav ja osaliselt läbimõeldud esitlus, kuid kaitsekõnes mõningaid puudujääke.	Kaitsekõne järgib kaitsmise statuuti. Kaitsmiseks on ette valmistatud nõrk ja ebaveenev esitlus.	Kaitsekõnes ei ole järgitud kaitsmise statuuti. Töö kaitsmiseks tehtud ettevalmistus on ebapiisav.
Õpilane toob kaitsmisel välja kõige olulisema oma töö kohta. Peab kinni ette antud ajalimiidist.	Õpilane toob kaitsmisel välja olulisema oma töö kohta. Peab kinni ette antud ajalimiidist.	Õpilane toob kaitsmisel osaliselt olulisema oma töö kohta välja. Peab antud ajalimiidist üldjoontes kinni.	Esitlus on konarlik, jääb liiga üldiseks, kuid vastab nõuetele, ei pea kinni ette antud ajalimiidist.	Esitlus on laialivalguv ning ei anna tööst piisavat ülevaadet, ei pea kinni ette antud ajalimiidist.
Esinemine on väga asjakohane ning akadeemilisse konteksti sobivas stiilis.	Esinemine on informatiivne ning korrektses akadeemilises stiilis, kuid esineb mõningaid puudujääke.	Esinemine on suuremas osas läbimõeldud ning akadeemilisse stiilis ei esine põhimõttelisi vigu.	Esinemine on liiga üldine ning vastab osaliselt akadeemilisele stiilile.	Esinemine on raskesti jälgitav ja kasutab akadeemilisse konteksti sobimatut stiili.
Õpilane valdab teemat ning oskab pädevalt vastata töö temaatikaga seotud küsimustele.	Õpilane valdab teemat ning oskab vastata töö temaatikaga seotud küsimustele.	Õpilane valdab üldjoontes teemat ning oskab vastata töö temaatikaga seotud küsimustele.	Õpilane valdab teemat vähesel määral, küsimustele vastab napisõnaliselt.	Õpilane valdab teemat vähesel määral, küsimustele vastata ei oska.

Lisa 6. Praktilise töö hindamise kriteeriumid retsenseerimisel

PRAKTILISE TÖÖ HINDAMISE KRITERIUMID				
TEEMA VALIK JA TEEMA VALIKU PÕHJENDUS, TÖÖ EESMÄRGITAMINE (max 10 punkti)				
5	4	3	2	1
Teema valik on väga asjakohane ja töö on oluline, autor on tõestanud teema aktuaalsust ja olulisust.	Teema on hästi valitud ja põhjendatud, autor on tõestanud teema aktuaalsust ja olulisust.	Teema on asjakohane, autor on kirjeldanud teema aktuaalsust ja olulisust.	Teema on üldiselt asjakohane, autor on kirjeldanud teema aktuaalsust.	Teema on väga üldine, autor on kirjeldanud probleemi aktuaalsust.
Töö eesmärk on selgelt sõnastatud ja väga hästi põhjendatud, töö teostus vastab täielikult püstitatud eesmärgile ja ideele.	Töö eesmärk on selgelt sõnastatud ja üldjoontes põhjendatud, töö teostus vastab püstitatud eesmärgile ja ideele.	Töö eesmärk on selgelt sõnastatud, kuid ei ole piisavalt põhjendatud, töö teostus vastab üldjoontes püstitatud eesmärgile ja ideele.	Töö eesmärk on üldjoontes sõnastatud, kuid ei ole põhjendatud, töö teostus vastab osaliselt püstitatud eesmärgile ja ideele.	Töö eesmärk ei ole arusaadavalt sõnastatud, töö teostus ei vasta püstitatud eesmärgile ja ideele.
TEOREETILISE TAUSTA ESITUS (max 15 punkti)				
5	4	3	2	1
Autor on koostanud teemaga seostuva põhjaliku ja asjakohase teoreetilise ülevaate.	Autor on koostanud teemaga seostuva teoreetilise ülevaate.	Autor on koostanud üldjoontes teemaga seostuva, kuid teooria on ebapiisav.	Autor on koostanud töö teemaga seostuva teoreetilise ülevaate, kuid teooria on ebapiisav või osaliselt ebaoluline.	Autor on koostanud ebapiisava teoreetilise ülevaate, selles on leidub hulga asjakohatut materjali.
Kasutatud allikad on usaldusväärsed ja asjakohased ning katavad kõiki teema olulisi tahke.	Kasutatud allikad on enamasti usaldusväärsed ja asjakohased ning katavad teema olulisi tahke.	Kasutatud allikad on üldjoontes usaldusväärsed ja asjakohaseid, kuid nende seas on mõningaid mitte akadeemilisi allikaid ja/või ei kata need kõiki teema olulisi tahke.	Kasutatud allikad on mõningal määral usaldusväärsed ja asjakohased, kuid need on suures osas mitte akadeemilised ja/või ei kata need teema olulisi tahke.	Kasutatud allikad on vähesel määral või üldse mitte usaldusväärsed, esitatud on palju asjakohatut materjali.
Teoreetiline osa on loogiliselt jaotatud peatükkideks ja alapeatükkideks, põhimõisted on määratletud ning on suurepäraselt seotud töö eesmärkidega.	Teoreetiline osa on loogiliselt jaotatud peatükkideks ja alapeatükkideks ning on seotud töö eesmärkidega.	Teoreetiline osa on üldjoontes loogiliselt jaotatud peatükkideks ja alapeatükkideks, seos töö eesmärkidega on arusaadav.	Teoreetilise osa jaotus peatükkideks või alapeatükkideks on kohati ebaloogiline, seos töö eesmärkidega on nõrk.	Teoreetilise osa jaotus peatükkideks või alapeatükkideks on ebaloogiline, seos töö eesmärgiga on küsitav.
TÖÖPROTSESSI KIRJELDUS (max 25 punkti)				

5	4	3	2	1
Tööprotsess on etappide kaupa selgelt ja väga põhjalikult kirjeldatud (sh töö kavandamine, eelarve, töö tegemiseks vajalikud vahendid, üleskerkinud probleemid ja lahendused jne).	Tööprotsess on etappide kaupa selgelt ja põhjalikult kirjeldatud (sh töö kavandamine, eelarve, töö tegemiseks vajalikud vahendid, üleskerkinud probleemid ja lahendused jne).	Tööprotsess on üldjoontes etappide kaupa selgelt kirjeldatud (töö kavandamine, eelarve, töö tegemiseks vajalikud vahendid, üleskerkinud probleemid ja lahendused jne).	Tööprotsess on etappide kaupa kirjeldatud, kuid käsitus on lühike ja pinnapealne.	Tööprotsess on pealiskaudselt või puudulikult kirjeldatud.
Valitud töömeetodid/võtted on sobivad ja selgelt põhjendatud ning toetab selgelt töö eesmärgi ja tulemusi.	Valitud töömeetodid/võtted on sobivad ja valdavalt põhjendatud ning toetab töö eesmärgi ja tulemusi.	Valitud töömeetodid/võtted on üldjoontes põhjendatud ning toetab töö eesmärgi ja tulemusi.	Valitud töömeetodid/võtted on kohati sobimatud, meetodite põhjendus on napp, meetodite ebaõige kasutus mõjutab töö tulemust.	Valitud töömeetodid/võtted on valitud juhuslikult või puuduvad. Meetodite valik ei toeta töö eesmärgi ega tulemuste saavutamist.
Töö on professionaalselt ja kvaliteetselt teostatud, hästi viimistletud ning visuaalselt ja sisuliselt esteetiline.	Töö on heal tasemel teostatud ja viimistletud ning visuaalselt ja sisuliselt esteetiline.	Töö on teostatud rahuldavalt, vajab paremat viimistlust. Esteetika ja isikupära on osaliselt olemas, kuid mitte läbivalt.	Töö teostus on ebaühtlane, viimistlemata või visuaalselt kehv.	Töö on madala kvaliteediga, viimistlemata ja visuaalselt/esteetiliselt ebaatraktiivne.
Tööprotsessi kohta on esitatud asjakohast pildi, videomaterjali ja/või muud tööd toetavat materjali	Tööprotsessi kohta on esitatud sobivat materjali, mis aitab tööprotsessi mõista. Mõnes osas võiks see olla mitmekesisem või põhjalikum, kuid üldine tase on hea.	Tööprotsessi kohta esitatud pildi, video ja muu materjal on ebapiisav (kuigi selle esitamine on töö iseloomust tulenevalt mõistlik ja võimalik)	Tööprotsessi kohta on esitatud toetavat visuaalset või muud materjali on vähe või see ei ole eriti sisukas. Tööprotsessi mõistmiseks jääb puudu vajalikust visuaalsest toetusest.	Tööprotsessi kohta ei ole esitatud pildi, video ja muu materjali (kuigi selle esitamine on töö iseloomust tulenevalt mõistlik ja võimalik)
Töö on silmapaistvalt isikupärane ja originaalne.	Töö on isikupärane ja originaalne.	Töö isikupära ja originaalsus on tagasihoidlik.	Töö isikupära ja originaalsus on väga nõrgalt väljendunud.	Tööl puudub isikupära ja originaalsus.
TÖÖ TULEMUSE ANALÜÜS (max 20 punkti)				
5	4	3	2	1
Töö tulemusanalüüs on väga põhjalik, loogiline ja hästi struktureeritud, moodustades loogilise terviku.	Töö tulemuste analüüs on selge ja struktureeritud, moodustades loogilise terviku.	Töö tulemuste analüüs on üldjoontes selge ja struktureeritud, moodustades terviku.	Töö tulemuste analüüs on ebaühtlane või piiratud, analüüs napib sügavust.	Töö tulemuste analüüs on pealiskaudne, puudub terviklik lähenemine.
Autor seostab tulemused töö eesmärkide ja meetoditega ning toob välja olulised tähelepanekud ja järeldused.	Autor seostab tulemused töö eesmärkide ja meetoditega, toob välja mõningad tähelepanekud ja järeldused.	Autor on üldjoontes seostanud töö tulemused eesmärkidega, välja on toonud mõningad tähelepanekud ja järeldused.	Autor on vähesel määral seostanud töö eesmärgi töö tulemustega, tulemuste tähendus on vaid osaliselt lahti selgitatud.	Puudub selge seos seatud eesmärgi ja tööprotsessiga. Tulemustetähendus on lahti selgitamata.

Töö autor annab väga põhjaliku hinnangu oma tegevuse erinevatele etappidele ja lõpptulemusele.	Töö autor annab põhjaliku hinnangu oma tegevuse erinevatele etappidele ja lõpptulemusele.	Töö autor annab hinnangu oma tegevuse etappidele ja lõpptulemusele.	Töö autor annab hinnangu oma tegevuse etappidele ja lõpptulemusele osaliselt.	Töö autor ei ole andnud hinnangut tegevuse erinevatele etappidele ja lõpptulemusele.
Autor toob selgelt välja õnnestumised ja ebaõnnestumised, analüüsib, mida nendest kogemustest enda kohta õpiti.	Autor toob välja õnnestumised ja ebaõnnestumised, analüüsib, mida nendest kogemustest enda kohta õpiti.	Töö õnnestumised ja ebaõnnestumised on nimetatud, kuid analüüs võiks olla sügavam või põhjalikum.	Töö õnnestumised ja ebaõnnestumised on esitatud vähesel määral või väga üldistatult.	Töö õnnestumisi ja ebaõnnestumisi ei ole esitatud või analüüsitud.
TÖÖ VORMISTUS JA KEELELINE KORREKTSUS (max 10 punkti)				
5	4	3	2	1
Tekst on akadeemilises stiilis, keeleliselt ja grammatiliselt igati korrektne. Väljendusstiil järgib täielikult akadeemilist keelt.	Tekst on akadeemilises stiilis, keeleliselt ja grammatiliselt korrektne, esineb üksikuid kirjavigu. Väljendusstiil järgib akadeemilist keelt.	Tekst on üldjoontes akadeemilises stiilis, keeleliselt ja grammatiliselt korrektne, vähesel määral esineb kirjavigu. Väljendusstiil järgib akadeemilist keelt, kuid esineb kantseliiti ja slängi.	Nii õigekiri kui teksti ladusus on kohati puudulik, esineb kirjavigu. Väljendusstiil järgib kohati akadeemilist keelt, kuid regulaarselt esineb kantseliiti ja slängi.	Tekstis on keelelised ebatäpsused, esinevad kirjavead. Väljendusstiil on vaid vähesel määral akadeemiline, domineerivad kantseliit ja släng.
Töö vormistus vastab täielikult nõuetele. Kõigile kasutatud allikatele on viidatud. Viitamisel tekstis, allikate loendi koostamisel, esitatud tabelite, jooniste ja lisade puhul on järgitud ühtset süsteemi.	Töö vormistus vastab nõuetele, kuid esineb üksikuid vigu. Kõigile kasutatud allikatele on viidatud. Viitamisel tekstis, allikate loendi koostamisel, esitatud tabelite, jooniste ja lisade puhul on järgitud ühtset süsteemi.	Töö vormistus vastab üldiselt nõuetele, kuid esineb mõningaid vigu. Kasutatud allikatele on üldjuhul viidatud. Viitamisel tekstis, allikate loendi koostamisel, esitatud tabelite, jooniste ja lisade puhul on üldjuhul järgitud ühtset süsteemi.	Töö vormistus vastab osaliselt nõuetele, esineb silmatorkavalt vigu. Viitamisel tekstis, allikate loendi koostamisel, esitatud tabelite, jooniste ja lisade puhul ei ole järgitud ühtset süsteemi.	Töö vormistus ei vasta nõuetele. Viitamine ja allikate loend ei vasta kehtivatele nõuetele.
KAITSMINE (max 20 punkti)				
Kaitsekõne järgib täpselt kaitsmise statuuti. Kaitsmiseks on ette valmistatud korrektne ja sisukas esitlus, mis on kergesti jälgitav ja loetav.	Kaitsekõne järgib kaitsmise statuuti. Kaitsmiseks on ette valmistatud arusaadav ja süsteemne esitlus, kuid esineb üksikuid puudujääke.	Kaitsekõne järgib üldjoontes kaitsmise statuuti. Kaitsmiseks on ette valmistatud piisav ja osaliselt läbimõeldud esitlus, kuid kaitsekõnes mõningaid puudujääke.	Kaitsekõne järgib kaitsmise statuuti. Kaitsmiseks on ette valmistatud nõrk ja ebaveenev esitlus.	Kaitsekõnes ei ole järgitud kaitsmise statuuti. Töö kaitsmiseks tehtud ettevalmistus on ebapiisav.
Õpilane toob kaitsmisel välja kõige olulisema oma töö kohta. Peab kinni ette antud ajalimiidist.	Õpilane toob kaitsmisel välja olulisema oma töö kohta. Peab kinni ette antud ajalimiidist.	Õpilane toob kaitsmisel osaliselt olulisema oma töö kohta välja. Peab antud ajalimiidist üldjoontes kinni.	Esitlus on konarlik, jääb liiga üldiseks, kuid vastab nõuetele, ei pea kinni ette antud ajalimiidist.	Esitlus on laialivalgus ning ei anna tööst piisavat ülevaadet, ei pea kinni ette antud ajalimiidist.

Esinemine on väga asjakohane ning akadeemilisse konteksti sobivas stiilis.	Esinemine on informatiivne ning korrektse akadeemilises stiilis, kuid esineb mõningaid puudujääke.	Esinemine on suuremas osas läbimõeldud ning akadeemilisse stiilis ei esine põhimõttelisi vigu.	Esinemine on liiga üldine ning vastab osaliselt akadeemilisele stiilile.	Esinemine on raskesti jälgitav ja kasutab akadeemilisse konteksti sobimatut stiili.
Õpilane valdab teemat ning oskab pädevalt vastata töö temaatikaga seotud küsimustele.	Õpilane valdab teemat ning oskab vastata töö temaatikaga seotud küsimustele.	Õpilane valdab üldjoontes teemat ning oskab vastata töö temaatikaga seotud küsimustele.	Õpilane valdab teemat vähesel määral, küsimustele vastab napisõnaliselt.	Õpilane valdab teemat vähesel määral, küsimustele vastata ei oska.

Lisa 7. Juhendaja hinnang tööle

JUHENDAJA HINNANG TÖÖLE

Õpilane/õpilased:	
Õppegrupp:	
Töö pealkiri:	

HINNANG TÖÖ PROTSESSILE	
Hindamiskriteerium	Juhendaja kommentaar
Tähtaegadest kinnipidamine, oskus planeerida aega, kokkulepetest kinnipidamine, koostöö juhendajaga, suhtluse regulaarsus ja aktiivsus.	
Õpilase initsiatiiv ja omaalgatus töö eesmärkide seadmisel ja töö täiendamisel, aktiivsus ja areng töö analüüsimisel ja vormistamisel.	
Õpilase aktiivsus ja areng materjali otsimisel, materjali läbitöötamisel, töö ettevalmistamisel ja läbiviimisel, võime iseseisvalt materjali läbi töötada.	
HINNANG TÖÖ SISULE	
Hindamiskriteerium	Juhendaja kommentaar
Töö sisu vastavus teemale, sh töö teema aktuaalsus ja põhjendus, töö sisu vastavus teemale.	
Püstitatud eesmärkide teostumine, sh töö alguses püstitatud eesmärkide saavutus, töö põhjalikkus ja sisukus.	
Töö struktuur ja loogiline järgnevus, sh tiitelleht, sisukord, sissejuhatus, põhiosa,	

kokkuvõte, kasutatud kirjandus, vajadusel ka lisad.	
Töö tulemuste kvaliteet, sh analüüs ja autori järeldused.	
HINNANG TÖÖ VORMISTUSELE	
Hindamiskriteerium	Juhendaja kommentaar
Töö vastavus vormistamisnõuetele, sh õigekiri, keeleline vormistus, tabelid, joonised, viitamine.	

.....

/Kuupäev/

.....

/Juhendaja ees- ja perekonnanimi/

.....

/Allkiri/

KASUTATUD ALLIKAD

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. (2010). Kasutamise kuupäev: 18. veebruar 2025. a., allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/131122015015?leiaKehtiv>

Tartu Ülikool. (2009). *Väljundipõhine hindamine kõrgkoolis*. Kasutamise kuupäev: 03. märts 2025 a., allikas Tartu Ülikool: <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/979f940f-a844-4abc-8dd7-74564784a97f/content>

Tartu Ülikool. (2017). Viitamise ABC. Kasutamise kuupäev: 16. mai 2025. a., allikas Tartu Ülikool: <https://sisu.ut.ee/viitamiseabc/>

Tartu Ülikooli eetikakeskus. (2023). Hea teadustava 2023. Kasutamise kuupäev: 24. aprill 2024. a., allikas Tartu Ülikool: https://eetika.ee/sites/default/files/2023-06/HEA%20TEADUSTAVA_2023.pdf

Uurimistööde ja praktiliste tööde läbiviimise korraldamine gümnaasiumis. Juhendmaterjalid koolidele. (2012). Kasutamise kuupäev 25. veebruar 2025. a., allikas Haridus- ja teadusministeerium: https://oppekava.ee/wp-content/uploads/2016/03/Uurimis-ja_praktiliste_toode_korraldamine_gumnaasiumis.pdf

Viimsi Gümnaasium. (2020). *Uurimis- ja praktiline töö Viimsi Gümnaasiumis. Juhend*. Kasutamise kuupäev: 11. september 2022. a., allikas Viimsi Gümnaasium: <https://vgm.edu.ee/wp-content/uploads/2021/12/Uurimis-ja-praktilineto%CC%88o%CC%88-Viimsi-Gu%CC%88mnaasiumis.docx-1.pdf>

Õpilasuurimuse ja praktilise töö ettevalmistamise ning hindamise tingimused ja kord. (2013). Kasutamise kuupäev: 10. september 2024. a., allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/113102011013?leiaKehtiv>